

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje (IVP)

Vliv rodinné tradice na volbu profese v oblasti zemědělství

Bakalářská práce

Autor: Klára Pleskačová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

2015

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra profesního a personálního rozvoje

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Klára Pleskačová

Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Vliv rodinné tradice na volbu profese v oblasti zemědělství

Název anglicky

The influence of family traditions to choose professions in agriculture

---

Cíle práce

Cílem závěrečné bakalářské práce je zjistit, na základě průzkumu na středních odborných školách se zaměřením na zemědělství, co ovlivňuje žáky při výběru oboru vzdělávání a do jaké míry jsou ovlivňováni svoji rodinou a rodinným zázemím při výběru profese v zemědělství. Výsledky následně zhodnotit a vyhodnotit z nich závěry.

Metodika

Na základě prostudované odborné literatury bude v teoretické části práce metodou analýzy informací zpracována problematika ve vztahu k zadanému tématu bakalářské práce. Vlastní zjištění stavu bude řešeno průzkumem, který povede ke sběru dat. Tato data budou následně zpracována a vyhodnocena. Výsledky budou graficky ilustrovány a slovně komentovány.

Doporučený rozsah práce

Určeno pravidly pro psaní bakalářských prací.

Klíčová slova

vzdělávání, rodina, tradice, volba profese, zemědělství

Doporučené zdroje informací

- BĚLOHLÁVEK, F.: Osobní kariéra. Praha: Grada, 1994, 109 s. ISBN 80-7169-083-x.
- BERANOVÁ, M., KUBAČÁK, A.: Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě. 1. vyd. Praha: Libri, 2010, 430 s. ISBN 9788072771134.
- BIČÍK, I., JANČÁK, V.: Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, 2005, 103 s. ISBN 8086561194.
- MAJEROVÁ, V.: Sociologie venkova a zemědělství. Vyd. 4. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2008, 246 s. ISBN 9788021306516.
- TOMAN, M., TUČEK, P. a CODL, S. České zemědělství očima těch, kteří u toho byli. Praha: Národní zemědělské muzeum Praha, 2012, 203 s. ISBN 9788086874395.
- VENDEL, Š.: Kariérní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 224 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2015

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2015

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Ředitel

V Praze dne 22. 03. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Vliv rodinné tradice na volbu profese v oblasti zemědělství

vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědoma, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....
(podpis autora)

V ..... dne .....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Radmile Dytrtové, CS.c za odborné vedení při psaní bakalářské práce, podnětné rady a zapůjčenou literaturu. Mé díky patří i všem respondentům, kteří se trpělivě podíleli na dotazníkovém šetření. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytli své životními příběhy, dali mi tak podnět k napsání případových studií.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Vliv rodinné tradice na volbu profese v oblasti zemědělství“ se zabývá volbou povolání u žáků středních škol. Především jaký vliv měla rodinná tradice na volbu jejich povolání.

Použitými metodami při psaní bakalářské práce bylo studium literatury, dotazníkové šetření a rozhovory se zemědělci. Bakalářská práce obsahuje v teoretické části historii zemědělství, profil adolescenta a v neposlední řadě i vliv sociálního okolí na dospívajícího. Dotazníkové šetření potvrdilo můj očekávaný předpoklad, že rodinná tradice v České republice se v zemědělských oborech vyskytuje jen velmi omezeně. Můj druhý předpoklad, že k práci v zemědělství inklinuje mnohem více mužů než žen. Rozhovory se zemědělci byly zpracovány formou případových studií. Převzetí profese po rodičích se stále ještě objevuje, ale není již vnímána jako rodinná tradice, jež se dědí z generace na generaci.

Klíčová slova

Vzdělávání, rodina, tradice, volba profese, zemědělství.

Abstract

The Bachelor Thesis with the theme “The influence of family traditions to choose professions in agriculture“ is based on choice of profession of High School pupils. Especially on the topic what influence had tradition of the profession on choice of their career.

Studying of the literature, questionnaire investigation and interviews with the farmers were used methods during writing the Bachelor Thesis. Theoretical part of this Thesis includes history of agriculture, adolescent profile and finally the influence of social background on the adolescent too. The questionnaire investigation claimed my expected assumption that family tradition in the Czech Republic appears very rarely. My second assumption was that men are attracted more to the agriculture than women. Interviews with the farmers were processed with case study form. Overtake of the profession from parents still appears, but it is not considered as family tradition inherited from generation to generation.

Key words

Agriculture, choice of profession, education, family, tradition.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Cíle a metodika.....	10
3. Teoretická část.....	11
3.1 Přehled dějin zemědělství v českých zemích	11
3.1.1 České zemědělství od vlády Marie Terezie do konce 19. století.....	11
3.1.2 České zemědělství v obdobích válek	12
3.1.3 České zemědělství v poválečném období	13
3.1.4 Kolektivizace českého zemědělství	14
3.1.5 Zemědělství Československé republiky po roce 1989.....	17
3.1.6 České zemědělství po vstupu do EU.....	19
3.2 Profil adolescenta	21
3.3 Volba profese u adolescentů.....	21
3.3.1 Vliv rodiny a sociálního okolí na volbu povolání.....	23
4. Praktická část.....	26
4.1 Charakteristika metod, forem a prostředků získávání dat a jejich zpracování	26
4.1.1 Text dotazníku	26
4.2 Popis administrace dotazníkového šetření a rozhovorů	29
5. Výsledky a jejich hodnocení	31
5.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	31
5.2 Případové studie	40
5.2.1 Případová studie č. 1	40
5.2.2 Případová studie č. 2	41
6. Závěr.....	44
Seznam použitých zdrojů	46
Seznam příloh.....	48

1. Úvod

Téma bakalářské práce se týká volby povolání v souvislosti s rodinnou zemědělskou tradicí. Námět mě zaujal pro svůj sociologický rozměr.

V dřívějších dobách bylo zcela přirozené, že se profese, zejména v oblasti řemesel a zemědělství, v rodině dědila. Děti měly již od útlého dětství možnost poznávat řemesla svých rodičů a nejbližšího okolí, vytvářet si k nim vztah ať už kladný či záporný. V mnoha odvětvích, v zemědělství obzvlášť, bylo důležité znát zákony přírody a vliv jejího prostředí. V rodinách byly informace typu, kdy co zasít, jaké plodiny nedávat do půdy po sobě, jaké plodiny se vzájemně nesnesou aj., předávány z generace na generaci. Bylo běžné, že téměř v každém stavení měli hospodářství, které bylo zdrojem obživy. Každý statkář doufal, že se zemědělství budou věnovat i jejich potomci. Děti hospodářů, ševců a jiných řemeslníků byly od malička vedeny k práci, musely pomáhat, ať už v kuchyni, na poli či jinde. Rodiče se tak snažili, aby měli jejich potomci dostatečnou průpravu do života. S příchodem industrializace se změnila i společnost, ze zemědělské na průmyslovou, posléze na společnost služeb. S industrializací byla spojena i urbanizace, kdy se mnoho lidí začalo stěhovat z vesnic do měst, kde měli větší šanci získat dobře placenou práci. První příčky žebříčku nejčastějších povolání se změnily. Mnoho lidí začalo pracovat v továrnách a ostatních nově otevřených podnicích. Stejně jako většina pracovních oborů i zemědělství bylo mechanizováno. Některá povolání postupně vymizela. Díky továrnám vznikly i nové pracovní pozice. Stále častěji, bohužel, přestávala rodinná tradice existovat, možnosti profesního uplatnění začal určovat trh práce. Vzdělání bylo zpřístupněno nejširším vrstvám, tím vznikla možnost, zvolit si povolání dle nadání a osobních preferencí jedince.

Význam rodinné tradice jako takový nevymizel. V mnoha případech se rodinná tradice vyskytuje, i když ne v takových profesích a rozměrech jako dříve. Neustále platí, že jakou profesi vykonávají rodiče, tak k té mají jejich děti blízko. I přesto že si vybírají své povolání dle vlastního uvážení a rozhodnutí.

V posledních letech prochází české zemědělství fází, která není pro tuto oblast velkým přínosem. Dříve velké plochy zemědělské půdy se zastavují nekonečnými areály různých firem. Půda, kde dříve bylo zaseté obilí a zasázené brambory, je majetkem jednotlivých nezemědělských firem, kdy je jasné, že hektary půdy už nikdy nebudou sloužit k zemědělské produkci. Naproti těmto negativům, lze i vidět klady v podobě rodinného farmaření, které se pomalu, ale jistě rozrůstá. Mnoho lidí dává přednost českým, v nejlepším případě domácím výrobkům, ať už se jedná o mléko, vejce, sýry či maso. Sama za sebe mohu říci,

že i já k těmto lidem patřím. Možná je to tím, že pocházím z vesnice a k domácím produktům mám blízko. Zajímá mě, jestli i středoškoláci mají k produktům rodinného farmaření vztah a zda by chtěli v oblasti zemědělství pracovat.

2. Cíle a metodika

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, zda u studentů střední zemědělské školy měla na výběr jejich profese vliv rodinná tradice.

Prvním dílčím cílem bylo zpracování teoretické části. Pro její zpracování jsem se věnovala studiu odborné literatury. Zaměřila jsem se na historii zemědělství v českých zemích. Důležité pro zpracování bylo zjistit, jakou mělo v českých zemích zemědělství historii a jaké byly podmínky pro hospodaření. Podstatné bylo zjistit i současnou podobu a situaci v zemědělství. Dále jsem čerpala z literatury, jež se zabývá kariérním poradenstvím a volbou profese u adolescentů. Tuto literaturu jsem použila za účelem zjištění, co je hlavním faktorem, jímž jsou žáci posledních ročníků ovlivňováni při výběru jejich následného studia a později i zaměstnání.

Dalším cílem bylo zpracování části praktické. Tato část byla zpracovávána pomocí dotazníkového šetření. O vyplnění dotazníků jsem požádala žáky České zemědělské akademie v Humpolci prostřednictvím jejich učitelů. Otázky byly zaměřené především na vliv rodinné tradice v zemědělství v jejich rodinách. Dále na to, proč si právě střední zemědělskou školu vybrali pro své studium a následně uvažování o uplatnění na trhu práce. Ze získaných odpovědí jsem následně vyhodnotila a vytvořila grafy pro lepší přehlednost. Grafy znázorňující výsledky dotazníkového šetření jsou uvedeny a popsány v praktické části.

Pro rozšíření práce jsem se rozhodla zařadit rozhovory se zemědělci žijícími na Českomoravské vrchovině. Z rozhovorů jsem následně zpracovala případové studie. Všechny kazuistiky se zabývají zejména vlivem profesní tradice v rodinách farmářů. Uvedeno je, zda jsou vlivem rodinné tradice hospodaření poznamenáni v přímé linii či jejich předci (prarodiče, praprarodiče) byli v zemědělství činní. Kladená otázka při rozhovoru byla, zda se domnívají, že v oblasti agropodnikání budou dále pokračovat i jejich potomci. Informace, které jsem získala z rozhovorů, jsou uvedeny v druhém úseku praktické části.

3. Teoretická část

3.1 Přehled dějin zemědělství v českých zemích

3.1.1 České zemědělství od vlády Marie Terezie do konce 19. století

Důležitou úlohu měly ve vývoji zemědělství a venkova zemědělské organizace, které se nazývaly hospodářské spolky. Jejich význam vzrostl po roce 1848, kdy jejich počet stoupal. Spolky byly původně zakládány majetnými sedláky a velkostatkáři (MAJEROVÁ, 2009).

Za vlády Marie Terezie se v Českých zemích mnohé změnilo. Byly započaty reformy, školské, správní i hospodářské. Panovnice nechala zpracovat katastr poddanské půdy, tzv. „katastr tereziánský“. Úsilí pro změny vynakládal i její syn, spolupanovník Josef II., který byl mnohem rozhodnější a důslednější. Rok 1848, za vlády Ferdinanda V., přinesl mnoho změn, nejvýznamnější byl zákon o zrušení poddanství (MAJEROVÁ, 2009). Marie Terezie stejně jako její následovníci nechávala zúrodňovat různé plochy půdy a usilovala o zvýšení výnosů z obilí. Jůva a kol. (1981) uvádí, že v této byly nově zaváděny revoluční plodiny jako je jetel, brambory, vojtěška a později také cukrová řepa.

Od roku 1848 byla zemědělská výroba ovlivňována převážně vnitřním trhem v návaznosti na natalitu obyvatelstva (MAJEROVÁ, 2009). Přibývání obyvatel, průmyslové výroby a obchodu vyžadovalo více zemědělských surovin pro průmysl. Tradiční trojpolní soustava byla již nevyhovující a bylo třeba hospodařit intenzivněji a usilovat o rozvoj výrobní techniky. I přesto, že trojpolní soustava byla zprvu vylepšována, nahradil ji tzv. střídavý osevní postup. V témže roce se venkovský lid též osvobodil od poddanství a otevřela se tak cesta k zemědělskému pokroku (BERANOVÁ, KUBAČÁK, 2011).

Na konci 19. století začaly být znatelné rozdíly ve vlastnictví a vznikla tak sociální nerovnost mezi lidmi. Velkostatkářům (převážně katolická církev a pobělohorská šlechta) v Čechách patřilo 37,6 % veškeré půdy. Oproti tomu malých hospodářů obdělávajících 5,65 % půdy do rozlohy 2 ha bylo 594 033, což bylo 68,4 % všech hospodářství (MAJEROVÁ, 2009). Malá hospodářství zpravidla neuživila rodinu, načež ženy většinou obdělávaly půdu a muži obstarávali výdělek u velkostatkářů, v průmyslu či stavebnictví.

Sociální skupiny zemědělských pracovníků lze členit dle vlastnictví půdy na vlastníky a nevlastníky půdy. Mezi nevlastníky půdy patří zemědělství dělníci, kteří byli zaměstnáni za mzdu převážně na velkostatech. Čeled' (také čeládka nebo chasa) byla zaměstnávána

u středních a velkých sedláků, žila v jejich hospodářství, jedla společně se selkou a sedlákem. Měla pevně stanovená práva a povinnosti, obuv a šaty dostávala jednou až dvakrát za rok, peněžní odměna byla pouze výjimečná. K nevládníkům půdy se řadí i deputátníci, což byla sociální skupina žijící v deputátních bytech (patřících majiteli hospodářství). Byli zaměstnáni za mzdu, jejíž část dostávali v peněžní formě a část v naturáliích (MAJEROVÁ, 2009). Deputátníci měli nejvyšší sociální status ze všech dělníků v zemědělství.

Majerová (2009) uvádí, že mezi sociální skupiny vlastníků půdy patří malí, střední a velcí rolníci, statkáři a velkostatkáři. Rolníci se lišili nejen rozlohou vlastněné půdy, ale také svým sociálním statutem a zájmem. Výměra hospodářství u malých rolníků se pohybovala od 2 do 5 ha, což je celkem 6,84 % obhospodařované půdy. Střední rolníci měli v úrodných oblastech do 10 ha půdy, v oblastech méně úrodných až 20 ha, hospodařili tak na 26,2 % zemědělské půdy. Velcí rolníci měli hospodářství o výměrách od 20 do 50 ha. Zabývali se většinou pouze chodem hospodářství. Práci na poli a obstarávání dobytka měla na starost čeled', deputátníci a sezónní pracovníci. Statkáři a velkostatkáři (feudální šlechta) se mohli pyšnit výměrami zemědělské půdy nad 50 ha. Koncem 19. století tvořila tato sociální skupina pouze 0,5 % všech hospodářství.

3.1.2 České zemědělství v obdobích válek

České země byly, v období od roku 1914 do 1918, postiženy první světovou válkou. Následkem války klesla zemědělská výroba skoro o polovinu a průmyslová o čtvrtinu. Po obnovení státnosti v roce 1918 nastal nový vývoj, který se bohužel neprojevil příliš pokrokově, spíše naopak bylo navázáno téměř ve všech směrech na předválečné kapitalistické poměry (JÚVA a kol., 1981).

Z důvodu industrializace význam zemědělství a lesnictví klesal a jeho vývoj se oproti průmyslu zpožďoval. Hospodářsky vyspělé země, mezi které patřily i Čechy, ztrácely dlouholetý agrární charakter a měnily se ze země agrárně průmyslových na průmyslové. I přesto, že zemědělství upadalo, plnilo v českých zemích významnou úlohu a poskytovalo mnoha lidem práci a obživu (BERANOVÁ, KUBAČÁK, 2011). Zemědělství se v této době vyznačovalo též rozdrobenou individuální malovýrobou, která brzdila další jeho vývoj. Statistické údaje říkají, že rozdrobenost pozemků do roku 1939 dosáhla tak vysokého stupně, že veškerá zemědělská půda byla rozdělena do 33 milionů parcel o průměrné velikosti asi 24 arů. V 60. letech byla snaha o zlepšení poměrů za pomoci scelování pozemků. Bohužel ale tyto snahy selhaly, protože na Moravě se scelilo pouze 10,7 % a na Slovensku 1,45 % zemědělské půdy. Naopak v Čechách ke scelování nedošlo vůbec. Stagnovaly též

meliorační práce, docházelo pouze k odvodňování mokré půdy, které probíhalo souběžně s úpravami vodních toků (JŮVA a kol., 1981)

Druhá světová válka, která probíhala v letech 1939 až 1945 a započala nacistickou okupací a následným rozdělením našeho státu, rovněž těžce postihla i zemědělství. Během války v zemědělství silně klesla zemědělská výroba, došlo ke snížení stavu hospodářských zvířat a celkově klesla úrodnost půdy (DOSKOČIL, 1976). Po obsazení českých zemí v březnu 1939 byl zaveden tzv. systém řízeného hospodářství. Tento systém byl pro zemědělce spíše negativním přínosem. Jednotlivá hospodářství měla pevně nařízená množství výrobků pro dodání státu za jím stanovené ceny, též zákaz volného prodeje. Mimo jiné „byl zaveden systém 8 povinných tržních „Českomoravských svazů“ pro jednotlivé výrobky a po r. 1942 „Svaz zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu“ s povinným členstvím“ (BOUČKOVÁ, 2012, str. 46).

Jak uvádí Jůva a kol. (1981, str. 73), tak během války „jenom v českých zemích bylo vyvlastněno na 630 000 ha zemědělské půdy, postiženo 16 000 zemědělských podniků a 248 obcí, z venkova vystěhováno na 80 000 lidí, hektarové výnosy klesly o 20 % aj.“ Osvobození našeho státu v roce 1945 ukončilo tíživé poměry. Započal nový vývoj v zemědělství vznikem nové pozemkové reformy, která byla uskutečněna dle marxistické zásady, že půda má být v rukou těch, kteří ji obhospodařují.

3.1.3 České zemědělství v poválečném období

Po ukončení světových válek přišla vlna pozemkových reforem. První etapa byla 21. června 1945 ustanovena dekretem prezidenta republiky „O konfiskaci a urychleném rozdělení majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa“. Majetek byl zabavován bez náhrady a přidělován jednotlivcům za cenu jednoleté až dvouleté sklizně. V případě, že hospodář měl zásluhy vůči státu, mohl získat půdu zcela zdarma, všechna zabavená lesní půda byla zestátněna. Toto opatření mělo neblahý dopad, mnoho zabavených hospodářských stavení zůstalo několik týdnů opuštěných včetně hospodářských zvířat. Do některých takto opuštěných stavení přicházeli nezkušení hospodáři, kterým se nedařilo, a proto v zápětí opět odcházeli. Některé z těchto pohraničních obcí nebyly již nikdy osídleny do původního stavu (MAJEROVÁ, 2009).

Po volbách v roce 1946 zesílil vliv komunistické strany, která prosadila šest zemědělských zákonů (např. Zákon o revizi první pozemkové reformy z roku 1919, Scelovací zákon, Zákon o dělení půdy při pozůstalosti aj.) na jejichž základě proběhla druhá etapa

poválečných pozemkových reforem. Pozemkové reformě bylo podrobena více než 966 tisíc ha půdy. Lesní půda se stala majetkem státu, téměř polovina zemědělské půdy byla rozdělena mezi prominentní uchazeče a druhá polovina spadla pod správu státních statků. Tato reforma neměla pro hospodářství žádný přínos, pouze rozdrobila zemědělskou půdu, vzniklo tak mnoho nových hospodářství do 1 ha.

Třetí etapa pozemkových reforem z let 1948 – 1949 byla opřena o zákon o nové pozemkové reformě. Jejím cílem bylo získání obyvatel venkova na svoji stranu a jejich následnou podporu pro kolektivizaci zemědělství. Majetek byl zabírán bez náhrady, jednalo se především o půdu, na níž se trvale nehospodařilo, což byla půda patřící právnickým osobám a půda pronajatá. Vyvlastněna byla půda nad 50 ha i přesto, že byla ve vlastnictví fyzické osoby. Vyvlastněná půda byla z 56 % přidělena státním statkům, 6 % připadlo následně vznikajícím JZD a pouhých 9 % rolníkům, kteří hospodařili samostatně, lesní porosty připadly státu (BOUČKOVÁ a kol., 2012).

3.1.4 Kolektivizace českého zemědělství

Český lid se v roce 1948 rozhodl, pod vedením Komunistické strany Československa, pro socialistický řád. V jednotná zemědělská družstva – JZD začali zemědělci, podle zákona č. 69/1949 Sb., sdružovat svá hospodářství. V té době byli lidé přesvědčeni, že pouze družstevní spolupráce rolníků (drobných a středních) bude umožňovat socialisticky řízené velkovýrobní zemědělství. Bude soustavně mechanizované, plně využívat poznatků zemědělské vědy a techniky (JŮVA a kol., 1981).

Zákon o JZD byl postaven na principu dobrovolnosti a postupném vytváření zemědělských družstev ve čtyřech typech. Družstva I. typu zachovávala veškeré soukromé vlastnictví, jejich podstatou byla pouze vzájemná výpomoc. V družstvech II. typu byla společná výroba rostlinná, živočišná zůstávala stále v rukách soukromníků. Družstva typu III. měla společnou rostlinnou i živočišnou výrobu a odměny byly rozdělovány dle pracovní účasti a vneseného majetku do družstva. Jednotná zemědělská družstva IV. typu usilovala o úplnou kolektivizaci, nechávala svým členům pouze minimum soukromého majetku. Na němž hospodařili, aby si udrželi svoji životní úroveň, protože dostávali velmi nízké platy. Odměny byly vypláceny už jenom na základě pracovní činnosti. Při vstupu do družstev dostali budoucí družstevníci příslib o splácení vneseného majetku, ke slibovanému splacení ovšem nikdy nedošlo.

Kolektivizace zemědělství byl delší proces, který lze rozdělit do tří etap. Na jaře 1949 začala první etapa, která přetrvávala do roku 1953. Toto období bylo typické pro masové zakládání družstev. Ústavní výbor KSČ vydal v roce 1951 směrnici, která říkala, že družstva I. a II. typu musí být přeměněna na typ vyšší (BOUČKOVÁ a kol., 2012). Komunistická strana Československa zprvu prohlašovala, že hájí soukromé vlastnictví půdy a bude podporovat poctivě pracující zemědělce. Po určité době dávala českým zemědělcům za vzor kolektivizaci v Sovětském svazu, kam odjelo mnoho jejích členů, aby jejich postupy mohly být následně uplatněny v tehdejší Československu. Na její podporu byly pořádány schůze, kde se setkávali straničtí funkcionáři a rolníci, kteří si brzy uvědomili její cíle a dopad. Mnoho rolníků tak v krátkém časovém úseku z družstva vystoupilo. Komunistická vláda používala k vstupu do družstev mnoho nástrojů. Hlavní nástrojem vlády bylo rozčleňování obyvatel do tříd dle majetku v obci. Měli přesně stanovený třídní rozpis, kde byl uveden výkup výrobků, rozpis dodávek a nucený výkup strojů. Každým rokem se zvyšující dodávky, které předepisovaly funkcionáři KSČ, většinou přesahovaly možnosti jednotlivých rolníků, kteří je mohli splnit pouze na úkor vlastní spotřeby. V případě, že rolníci nesplnili předepsané dodávky, byli postihováni peněžními pokutami, odnětím svobody nebo i propadnutím jmění státu a zákazem bydlení v určitém okruhu kilometrů, který se vztahoval na celou jeho rodinu (manželku, děti, rodiče i sourozence). V mnohých případech byly tresty rolníkům ukládány za zcela bezvýznamné přestupky. Zemědělci, jež nesplnili předepsané dodávky, neměli nárok na nákup textilu a obuvi za zvýhodněné ceny. Rok od roku se nátlak na rolníky při vymáhání dodávek stupňoval. Sklizeň a následný výmlat obilí byl kontrolován komisí, která dle předepsaných dodávek většinu odebrala. Podobnému zacházení se mohli rolníci ubránit pouze vstupem do družstva. Až v roce 1954 si funkcionáři uvědomili, že takovéto vymáhání je pro ně samotné potupné a obdobné praktiky vymáhání se zmírnily. Dalším nástrojem byl nucený výkup strojů, který samozřejmě probíhal bez jakékoliv náhrady za stroj. Výkup se vztahoval nejen na všechny stroje bez ohledu na majitele. Pouze malá část nejen zemědělských strojů se dostala do státních strojních stanic, většina jich skončila ve šrotu. Nucený pacht byl další metodou nátlaku na soukromé rolníky. Skoro v každé obci se našla půda, která nebyla obhospodařovaná žádným zemědělcem. S odchodem rolníků za prací do průmyslu a dalších odvětví neobdělávané půdy značně přibývalo. Takováto půda byla rozdělována mezi rolníky formou nuceného pachtu. V takovém případě se zvyšovaly nucené dodávky, s tím i nemožnost jejich splnění. Na denním pořádku byla výměna pozemků. Družstva scelovala své pozemky a v případě, že mezi dvěma družstevními pozemky byl

pozemek soukromý, bez okolků jej zabavila. Původním majitelům byla přidělena půda náhradní, obvykle méně úrodná (MAJEROVÁ, 2009).

Druhá etapa kolektivizace se datuje v letech 1953 – 1955, kdy došlo ke stagnaci a destabilizaci jednotných zemědělských družstev. V roce 1952 existovala již jednotná zemědělská družstva nebo alespoň jejich přípravné výbory ve více než polovině obcí v Čechách a na Moravě, celkem již 8636 družstev. Brzy se ukázalo, že tempo kolektivizace bylo organizačně nezvládnutelné. Z tohoto důvodu se často objevovala jednotná zemědělská družstva, která měla neuspořádané vnitřní poměry, často i neuspokojivé hospodářské výsledky. V některých případech se jednalo o zemědělská družstva pouze administrativně vytvořená, ale ve skutečnosti neexistující (PRŮCHA, 2009). Narychlo založená družstva byla politicky i ekonomicky nestabilní. V tehdejší době byl nedostačující počet strojů a staveb, které by odpovídaly výrobě. Nepříliš kvalitní byl i management družstev, kdy většinou vedení (dosazené, aby vyhovovalo politickým poměrům) nemělo dostatečné znalosti a zkušenosti s velkovýrobou a vedením. Ke všemu nebylo ani podporováno rolníky, kteří vstoupili do družstva nedobrovolně. Řada družstev se rozpadla. Tehdejší československý stát přijal několik politických a ekonomických opatření, která měla vést ke stabilizaci zemědělské výroby. Byl zaveden pevný systém norem dodávek, které byly odlišné pro soukromé rolníky, družstva i státní statky. Ceny výkupních surovin byly nižší pro soukromé zemědělce, pro JZD a státní statky byly ceny navýšeny. Družstva měla i přímou státní podporu v podobě brigád a investic. Snaha o udržení družstev probíhala formou politického nátlaku.

V třetí etapě kolektivizace je možno říci, že díky přijatým opatřením došlo ke stabilizaci družstev. Stát je podporoval nižšími cenami materiálů, přednostními dodávkami či výhodnými investičními úvěry (BOUČKOVÁ a kol., 2012). Bylo nutné upevnit stát, který dle ruských funkcionářů stál na dvou nesourodých částech (soukromém zemědělství a znárodněném majetku). V červnu 1952 bylo vládou vydáno usnesení o rozšiřování a dalším rozvoji JZD. Obyvatelé vesnic byli přesvědčovani o vstupu do družstev pomocí ostrých přesvědčovacích metod. Téměř většina nově založených JZD vznikla i přes odpor soukromých zemědělců. Družstva založená proti vůli rolníků většinou nevykazovala dobré výsledky. Značně stoupala zadluženost jednotlivých družstev, která nemohla zaplatit své členy. Příjmy zůstávaly silně pod životním minimem a tím pádem klesal i životní standard členů JZD. Odměňování pomocí pracovních jednotek nedávalo záruku, že dostanou rolníci za svou práci zapláceno (MAJEROVÁ, 2009).

Období od 60. let do převratu je označováno jako doba ukončení kolektivizace. Začala se rozvíjet státem řízená zemědělská výroba. Proces kolektivizace byl ukončen společně s organizovaným omezováním, utlačováním a následným likvidováním majetku rolníků (JECH, 2008). Předsedové družstev byli na své posty stále ještě dosazováni. Řízení a vývoj družstev směřoval ke stále větší samostatnosti. Před koncem 60. let vyšla novela zákona o JZD, díky které bylo možné založit přidružené výroby (nezemědělského charakteru). V 70. letech došlo k opětovnému zpřísnění režimu. Prosazován byl tzv. proces koncentrace, specializace a kooperace, podle něhož se družstva a státní statky slučovaly do větších a centrálně řízených celků (SEKANINA, 2006). Obdobný stav zemědělství se udržel až do roku 1989, kdy nastal politický převrat.

3.1.5 Zemědělství Československé republiky po roce 1989

Se změnou politického systému, ke které došlo ke konci roku 1989, musely přijít i změny v hospodaření státu. Změnu spojenou se všemi oblastmi života, též i hospodařením si uvědomoval pouze málo kdo. Bylo rozhodnuto, že ČSR bude užívat tržní kapitalistický systém hospodářství, muselo být obnoveno soukromé vlastnictví půdy, strojů a tím vytvořit vlastníky zemědělských výrobních prostředků (TOMAN a kol., 2012).

Po převratu docházelo k industrializaci a zemědělská výroba byla intenzivnější. Tyto trendy přinesly značné problémy, které se projevovaly v efektivitě zemědělské výroby a v oblasti životního prostředí. Půda byla sjednocována, vznikaly tak velké zemědělské plochy a probíhaly rekultivace. Negativně to ovšem působilo na okolní krajinu, docházelo k erozi a úbytku přirozených prvků tvořících krajinu, což jsou vodní toky, remízky aj. Produkční schopnost půdy se snižovala z důvodu vybudování velkých chovů hospodářských zvířat s bezstelivovým provozem. Ubylo organické hmoty, půda musela být hnojena průmyslovými hnojivy. Průmyslové hnojení vedlo ke snížení úrodnosti půdy a tato hnojiva byla ke všemu smývána z polí dešťovou vodou, která se později dostávala do vody podzemní. Díky umělému hnojení půda nebyla natolik úrodná, postupně se snižovala její produkční schopnost, ale bohužel se zvyšovaly celkové náklady.

Po roce 1989 celé hospodářství přešlo k již zmíněnému tržnímu hospodářství. Největší změnou v zemědělství se týkala především majetkoprávních změn. Účelem bylo navrácení půdy svým původním majitelům za určitých podmínek. Osoba, jíž měly být pozemky vráceny, musela být osobou fyzickou, v době procesu navrácení být občanem ČSR a na jejím území mít trvalý pobyt. Lidé, kterým měl být majetek navrácen, se museli prokázat, že daný majetek je opravdu jejich. Od roku 1993 do roku 2005 se počet vznesených restitučních

nároků pohyboval okolo 230 000 za rok. Velkým rozdílem jsou ale vyřízené restituční nároky. V roce 1993 bylo navraceno pouze 28,3 % z vznesených nároků, ovšem v roce 2005 bylo vyřízeno již 99 % nároků na majetek.

V tzv. primární transformaci, která probíhala v letech 1990 – 1995 byla transformována zemědělská družstva, a to zejména na podniky fyzických osob typu rodinných farem či soukromě hospodařících rolníků. Čekalo se, že transformace povede k nové podnikatelské struktuře založené na soukromých podnikatelích. Společnost se začala diferencovat, vznikaly vrstvy zámožných občanů. Sociální jistota, kterou měli obyvatelé doposud, začala povolna klesat. Během těchto let se jednalo i o privatizaci státního majetku, kdy zemědělská družstva, státní statky i stát musel navrátit zabavený majetek. Po roce 1995 probíhala druhá transformace, která s sebou přinesla změnu, která spočívala v tom, že zemědělská družstva musela být převedena na akciové společnosti (a. s.) nebo na společnosti s ručením omezeným (spol. s r. o.) (BOUČKOVÁ a kol., 2012).

V období druhé transformace, letech 1996 – 2004, procházelo zemědělství mnoha radikálními změnami. Prudce poklesla hrubá zemědělská produkce a stav hospodářských zvířat. Došlo k dalšímu znehodnocení půdy, poklesu hektarových výnosů zemědělských plodin a snížení počtu zaměstnanců v zemědělství téměř na polovinu. Půdy ležící ladem stále přibývalo, tím pádem se zhoršily i výsledky hospodaření zemědělských družstev. Znatelné platové rozdíly nastaly mezi zaměstnanci pracujícími v zemědělství a těch, kteří pracovali v jiných odvětvích hospodářství. Jednotná zemědělská družstva a státní statky do roku 1990 obhospodařovaly 95 % zemědělské půdy. V roce 1995 transformovaná zemědělská družstva obhospodařovala už pouze 47 % půdy. Za to soukromým zemědělcům se zvedla obhospodařovaná půda z 3,9 % na 21,7 % (v letech 1990 – 1995), obchodním společnostem patřilo zbylých 28 %. Mnoho lidí pracujících v zemědělství odcházelo za prací do větších měst, tím nebezpečně začal klesat počet pracovníků v zemědělském sektoru. Počet ekonomicky aktivních obyvatel klesal celá 90. léta. V roce 1989 533 000 zaměstnanců pracovalo v zemědělství, 311 000 v roce 1992 a pouhých 238 000 v roce 1995 (SVOBODOVÁ, VĚŽNÍK, HOFMANN, 2013). Největší zemědělská zaměstnanost byla samozřejmě na Moravě a Českomoravské vrchovině. Naopak minimální zaměstnaností se mohlo pochlubit severozápadní pohraničí. V roce 1993 vznikla Agrární komora ČR a s ním první dokument, zabývající se agrární politikou – Zásady agrární politiky do roku 1995 a na léta následující, který vyšel po revoluci. Za pět let začaly přípravy agrárního sektoru na vstup České republiky do Evropské unie. Cílem tohoto období byla stabilizace agrárního

sektoru a následné přizpůsobení podmínkám EU. Následujících několik let se pokračovalo v dosavadní agrární politice. V roce 2007 byl přijat zákon č. 252/97 Sb., který vymezoval úlohy a postavení v národní ekonomice. Mimo jiné mělo ministerstvo zemědělství za úkol každoroční zpracování tzv. Zelené zprávy (zpráva o stavu zemědělství), kterou mělo předkládat vládě a parlamentu republiky.

Vláda ČR v roce 2000 schválila koncepci rezortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU. Koncepce rozdělila zemědělskou politiku na dvě etapy. První etapou je revitalizace, která probíhala v letech 1999 – 2001. Byla zaměřena na zotavení, stabilizaci agrárního sektoru a institucionální přípravu vstupu do EU. Etapu druhou představovala adaptace (od roku 2001 do vstupu do EU), jejímž cílem bylo přizpůsobení agrárního sektoru ČR podmínkám Společné zemědělské politiky EU ve všech jejích oblastech (BOUČKOVÁ a kol., 2012).

3.1.6 České zemědělství po vstupu do EU

Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004. Evropská unie poskytovala dotace nově přichozím státům i v oblasti zemědělství, ovšem podmínky vyjednané před vstupem nebyly pro zemědělce příliš výhodné. Do EU nevstupovala ČR jako rovnocenný partner. Díky přímým platbám z EU se dostalo, dříve ztrátové, české zemědělství v roce 2005 do zisku. V této etapě byly též více prosazovány globalizační a internacionalizační vlivy, což mělo dopad na některé zemědělské podniky, ať už z důvodu konkurence či manažerských schopností majitelů (provozovatelů) družstev. ČR měla ve srovnání s okolními státy, stále ještě mnoho zemědělské půdy. Mnohé orné půdy se zalesňovaly a zatravňovaly, což podporovala i česká vláda (BIČÍK, JANČÁK, 2005). Vstup do Evropské unie přinesl zemědělcům řadu výhod, např. pocítili zvýšení příjmů, s čímž se zvedla i jejich životní úroveň, zvýšily se výkupní ceny a rozšířila se možnost exportu. Získali možnost čerpat finanční obnosy v nemalé výši na podporu zemědělství.

České zemědělství se od ostatních států EU liší především vzdělaností pracovníků, která je podstatně vyšší než v jiných státech. Velký rozdíl je též ve velikosti zemědělských podniků. Někteří autoři uvádějí, že zemědělské podniky dosahují skoro sedminásobku průměru velikosti. V roce 2007 zabíraly zemědělské podniky v ČR téměř 132 ha, v EU podniky dosahovaly pouze 20,7 ha. Rozloha podniků i vzdělanost jejich zaměstnanců jsou předpokladem ke schopnosti konkurence, ovšem úvěry, půjčky a nájemné za pronajatou půdu, na níž hospodaří, je oslabují. V EU je zřejmá i nerovnost zemědělských družstev. Všechny tyto faktory stojí za nepříliš vysokou produktivitou práce, následně se pracovitost

zaměstnanců promítne i v jejich měsíčních mzdách, které jsou většinou hluboko pod českým průměrem (TOMAN a kol., 2012). V roce 2007 uvedl tehdejší prezident Agrární komory Jan Veleba, že od vstupu České republiky do EU ubylo téměř 20 000 pracovníků v oblasti zemědělství. Důvodem k odchodu tak vysokého počtu lidí je neustálý přísun nových technologií na trh a klesající produkce českého zemědělství, kterou vytlačují silící zahraniční dovozy (BLÁHA, 2007).

Před vstupem do Evropské unie (2001 – 2003) dosahovala ČR v oblasti zemědělství obratu průměrně necelých 100 mld. Kč. Na produkci se podílela rostlinná i živočišná produkce a to v poměru 50,3 % ku 49,7 %. Vstupem do EU se zvýšila rostlinná produkce, ovšem živočišná klesla o 4 %. Hlavním důvodem bylo snížení objemu živočišné výroby, především chovu prasat. Celková produkce českého zemědělství v letech 2004 – 2009 se díky rostlinné výrobě zvýšila o 5,3 % na 104,9 mld. Kč.

Na rostlinné produkci, v letech 2004 – 2009, se nejvíce podílely obiloviny, které tvořily necelých 43 % celkové rostlinné produkce. Podíl obilovin v uvedené výrobě se tak zvýšil oproti předchozím rokům o 7,3 %. Olejninu patřily a dodnes patří k nezanedbatelným v rostlinné produkci a společně s obilovinami tvoří více než 60 % rostlinné produkce České republiky. Cukrová řepa se podílí svojí hodnotou na produkci minimálně. Produkce živočišná klesala. Chov prasat poklesl v letech 2004 – 2009 o 25,8 % oproti letům předešlým. Naopak chov drůbeže mírně vzrostl. V celkové živočišné produkci se podíl chovu o necelé jedno procento zvýšil. Produkční rozměr zemědělství se nesnížil, ve srovnání s obdobím před vstupem do EU, pouze došlo k velkým strukturálním změnám (BAŠEK, 2010).

Toman a kol. (2012, str. 142) ve své publikaci uvádí, že porovnáním let 1970 – 1990 a 1993 – 2010 se zjistilo, že se soběstačnost v oblasti základních potravin (brambory, obiloviny, ...), které mohou být vyprodukovány v klimatických podmínkách ČR, velmi snížila. Dynamika růstu importu potravin, v letech 1994 – 2010, značně převažovala export. *„Česká republika, jako země s malým ekonomickým rozměrem, nedostatečně vybavená přírodními zdroji a disponující v mezinárodním kontextu především vzdělanou a tvořivou (navíc relativně levnou) pracovní silou, by měla na zahraniční trhy vstupovat s finalizovanými výrobky. Cílem exportu by měla být národní práce a invence. Tak, jak to úspěšně činí většina srovnatelných evropských zemí“*. Situace českého zemědělství se rok od roku začíná zlepšovat, i když se posouvá k lepšímu jen velmi pomalu.

3.2 Profil adolescenta

Adolescentem nebo-li dospívajícím se člověk stává v období mezi 14. a 20. rokem života jedince. V počátku adolescence je hlavním bodem pohlavní zralost a úspěšné dokončení povinné školní docházky. V závěru adolescence je pro jedince důležitá ekonomická nezávislost, s tím spojený i nástup do zaměstnání. Pouze tedy v případě, že jedinec nechce dále studovat, v takovém případě se vstup na trh posouvá do mladší dospělosti. V období adolescence si člověk uvědomuje vlastní hodnoty, cíle i postoje, aby v dalším životě dokázal nakládat s odpovědností a svobodou. Dospívání je přechodem z dětství k dospělosti.

V období adolescence se dotváří identita jedince, tzn., že si jedinec uvědomuje své slabé i silné stránky, zná své možnosti a dokáže tak vytyčit reálný cíl svého života. Lidé v období dospívání mají dvě možnosti, jak dojít k vlastní identitě. V možnosti první hraje svoji velkou roli rodinná tradice. Syn či dcera převzou rodinnou firmu a pokračují dále v jejím vedení. Druhá možnost je zcela opačná, jedinec chce dosáhnout svého vytouženého cíle i přesto, že by mohl vzít do svých rukou rozjetou společnost, která vydělává slušné peníze. V tomto případě je vytoužený cíl dospívajícího jednoznačně na prvním místě, většina takto ambiciózních lidí se vrhá do umělecké branže.

Může nastat i možnost, že jedinec není v hledání své identity úspěšný. Takovýto neúspěch se většinou projevuje tzv. adolescentním moratoriem. Člověk, u kterého se moratorium projevilo, často a rád experimentuje s různými rolmi života. V takovém případě je časté, že jde jedinec studovat, po nějakém čase odejde a jde pracovat. Časem si uvědomí, že život studenta byl snažší a vrací se zpět do školy či zakládá rodinu. I přesto, že většina adolescentů svoji identitu najde, může se stát, že nastane fáze tzv. difúzní identity. Jedinec, u kterého se difúzní identita projevila, trpí vnitřním zmatkem a není schopen směřovat ke kýženému cíli. Důležitou součástí adolescence je zralost. Projeví se navázáním a udržením intimního vztahu (PETERKOVÁ, 2014).

3.3 Volba profese u adolescentů

Volba povolání je v pedagogickém slovníku definována jako proces, který zahrnuje rozhodnutí o volbě studia na střední škole či přípravě na následné povolání, konkrétním povolání nebo profesní dráze člověka. Rozhodovací procesy hrají při volbě povolání hlavní roli a jsou neodmyslitelnou součástí celkového vývoje osobnosti (PRŮCHA a kol. 2003).

Je známé, že spokojenost člověka v osobním i pracovním životě závisí na stupni, v jakém může v zaměstnání nalézt uplatnění svých schopností, zájmů, osobnostních vlastností a mimo jiné i potřeb s možností seberealizace. V dnešní době stále větší množství lidí hledá smysluplné zaměstnání, které nebude pouze zdrojem jejich příjmu k pokrytí svých životních nákladů. Dle průzkumu provedeného v Gallupově ústavu v USA z roku 1997 by si 62 % dospělých (všech věkových kategorií) ne zvolilo práci, kterou vykonává doposud, kdyby mohli začít svoji profesní dráhu budovat od začátku (VENDEL, 2008)

Výběr povolání je hlavním tématem většiny čtrnáctiletých a patnáctiletých jedinců, kteří opouštějí základní školu a rozhodují o své nejbližší budoucnosti. Okolí adolescenta i on sám většinou přikládá volbě studia na střední škole velkou váhu (BĚLOHLÁVEK, 1994). Výběr střední školy je důležité rozhodnutí, ovšem položme si otázku: „Kolik lidí pracuje v oboru, který vystudoval?“ Mnozí psychologové stojí za tvrzením, že žáci nižšího sekundárního stupně vzdělávání nejsou dostatečně zralí, aby si zodpovědně vybrali své budoucí povolání. V mnoha případech je známé, že se žák nerozhodl optimálně a nastává tak situace, že přechází na jinou střední školu či učiliště. Příčinou nespokojenosti mnohdy není úroveň vzdělávání, ale zjištění, že daný obor neodpovídá zájmům adolescenta, či představuje určitá omezení ve výběru terciárního vzdělávání (HLAĎO, 2012). Necelých 60 % žáků posledních ročníků základních škol je nerozhodných při volbě střední školy, v nižších ročnících je toto procento ještě vyšší. Velká část adolescentů nemá představu o tom, co by chtěli a byli schopni dělat. Většina ani neví, jaké požadavky má dané povolání a co se skrývá pod pojmem trh práce.

Nerozhodnost budoucích studentů je pravděpodobně nejčastějším důvodem k návštěvě pedagogicko-psychologických poraden. Počet žáků, kteří navštíví poradce, se rok od roku zvyšuje. Nejsou to pouze žáci, u kterých se jedná o první volbu středního vzdělání. Mnohdy přijdou s žádostí o radu i ti, kteří chtějí přestoupit či od začátku začít studovat jinou školu z důvodu, že dosavadní studium nenaplnilo jejich očekávání (VENDEL, 2008).

Volba povolání u adolescentů je ovlivněna vnitřními i vnějšími faktory. Mezi nejdůležitější patří polování rodičů, jejich vzdělání a příjem, dále inteligence, profesionální zájmy a osobnost žáka. Povolání rodičů, jež poskytuje profesionální vzor a reálný pohled na profesi je pro adolescenta velké plus, protože jsou tak vytvořeny předpoklady pro snažší adaptaci v daném oboru. Vzdělání a příjem rodičů určují především úroveň vzdělání. Jejich děti dosahují zpravidla stejného či vyššího stupně vzdělání. Případy, že dítě by dosáhlo nižšího vzdělání, než jeho rodiče se vyskytuje ojediněle. Rodiče vidí vzdělání svých dětí jako

prestiž a nutí tak své nemotivované či méně schopné děti do studia. Dalším faktorem, ovlivňující volbu studia je inteligence daného jedince. Tento faktor je spíše limitující, určuje náročnost studia, které může jedinec zvládnout. Profesionální zájmy v dnešní době často přispívají k výběru povolání, ať už se jedná o sport či sociální práce. Osobnost člověka má vliv spíše na výběr povolání po ukončení studia. Introvertní člověk bude chtít pracovat spíše v úctárně, kde bude sám sobě svým pánem než v obchodním oddělení nějaké společnosti, kde by byl denně v kontaktu s mnoha cizími lidmi (BĚLOHLÁVEK, 1994).

Správná volba povolání má na člověka nezanedbatelný vliv a významně ovlivňuje jeho budoucí život. Jedinec, který si vhodně vybral své budoucí povolání má silné předpoklady být osobností vyrovnanou a samostatnou. Společenské hodnoty vyplývají ze smysluplnosti a důležitosti vykonávané práce. Tento člověk má předpoklady pro spořádaný rodinný život a je bez větších obtíží schopen zabezpečit rodinu. U člověka, který si nevhodně vybral své povolání, se může objevit disharmonie možností a povinností. Nastává nespokojenost s prací, neklid a nejistota, konfliktní situace a pocity méněcennosti. Volba povolání by neměla být pouze chvilkovým rozumovým řešením. Měl by to být výsledek dlouhodobého procesu sebeurčení ve velkém světě profesí, který je neoddelitelný od celkového rozvoje osobnosti (MOJŽÍŠEK, 1981).

3.3.1 Vliv rodiny a sociálního okolí na volbu povolání

Řezáč (1998) vymezil sociální prostředí jako „integrovaný sociální systém, tvořený lidmi, jejich vzájemnými vztahy, společnými aktivitami a produkty těchto vztahů“. Sociální prostředí dělí na makrosociální, mikrosociální a mezosociální prostředí. Makrosociální prostředí začleňuje jedince do velkých celků společensko-kulturních. Socializační funkce je v ujišťování člověka v jeho občanství a sounáležitosti ve společnosti. Mikrosociální prostředí poskytuje člověku setkání se s ostatními tváří v tvář. Jedinec je v důvěrném styku s lidmi, z počátku je to pouze rodina, později s nástupem do školy jsou to vrstevníci a kamarádi, kteří se zařadí do nejbližšího okolí jedince. Mezosociální prostředí je mezistupeň mezi společností a rodinou. Význam prostředí spočívá v tom, že umožňuje jedinci vstoupit do širokého spektra oblastí života. Pomáhá najít a vymezit postavení jedince v různých oblastech a vyjádřit jeho sounáležitost.

Prostředí spoluvytváří jedince, který v něm žije. Chce-li v prostředí existovat, je třeba, aby se přizpůsobil a respektoval jeho požadavky. Sociokulturní vlivy jsou nejvýznamnější pro celkový rozvoj psychických vlastností jedince. Proces socializace je začleňování jedince

do společnosti, při kterém se rozvíjejí kompetence a vlastnosti, které postupně integrují jedince do dané společnosti či prostředí (PAULÍK, 2002).

Žáci, kteří rozhodují o své kariéře, jsou ovlivňováni okolím, v němž žijí. Největší vliv má na jedince samozřejmě rodina. Nejvýznamnější faktor, který na jedince působí, jsou bezesporu rodiče. Výzkum Národního ústavu odborného vzdělávání dokázal, že 78 % žáků, kteří se rozhodují o své budoucnosti, tedy o volbě střední školy, dají na rady a doporučení svých rodičů. Dle rozhovorů s absolventy daných středních škol bylo zjištěno, že 41 % respondentů, což bylo nejvíce, bylo rozhodnuto, jakou střední školu půjde studovat. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že rodiče ovlivnili jejich rozhodnutí při výběru školy. Z rodičů má na dítě většinou větší vliv matka a to jak z pohledu rodičů, tak i samotných žáků. Vysvětlení, proč jedinci vyhledávají při kariéřním rozhodování spíše matky je, že matky většinou tráví s dětmi více času a aktivněji než otcové.

Při rozhodování o volbě povolání je důležitý i socioekonomický status rodiny. Děti rodičů, kteří spadají do střední sociální třídy, jsou jimi ovlivňovány více než jedinci, jejichž rodiče patří do nižší sociální třídy. Rodiče z vyšších tříd si myslí, že kariérové rozhodování je natolik důležité, že nemůže být ponecháno na samotných dětech. Ve většině případů je známo, že rodiče limitují svým dětem výběr, z kterého si následně mají vybrat střední školu. Děti rodičů, jež spadají do nižší sociální kategorie, nejsou většinou při volbě povolání nijak zvláště limitováni. Necháávají rozhodnutí na dětech, v takovém případě nemůže dítě za několik let přijít a vyčítat rodiči, že jej nutili někam, kam on sám vůbec nechtěl (HLAĎO, 2012).

„Rodina je primární skupinou, kterou si sice nevybíráme, ale vztahy uvnitř jsou pro každého významným, široce i hluboce formujícím sociálním prostředím. Rodina je místem dynamického uspokojování mnoha potřeb a též stálým zdrojem životních poznatků i zkušeností“ (ČAČKA, 2000, str. 301). Rodiče by měli svému dítěti poskytovat a předávat své zkušenosti, dovednosti i vědomosti.

Velký vliv na jedince, který si vybírá střední školu, mají jeho vrstevníci, spolužáci a přátelé. Rodina má na jedince samozřejmě vliv větší, ale působení přátel není zanedbatelné. Jisté studie dokazují, že vliv vrstevníků na volbu povolání se rok od roku zvyšuje. Ovlivňování vrstevníky je ve většině případů nepřímé a to formou debat na téma volby povolání a s ním spojený výběr školy. Spolužáci si poskytují především informace, které získali od starších kamarádů, sourozenců a příbuzných, kteří na dané škole studovali.

Mnozí žáci uvádějí, že velká část kamarádů a vrstevníků dokáže zhodnotit jejich slabé a silné stránky s ohledem na vzdělání a zcela vyloučit dané směry škol.

Dítěti je třeba zajistit osobnostní rozvoj, který bude podporován již zmíněnými zkušenostmi, vědomostmi a dovednostmi, jež mu budou poskytovat rodiče. Je důležité, aby na jedince optimálně působily určité faktory jako je např. manželská spokojenost rodičů, jejich soudržnost, celkové finanční zabezpečení rodiny, čas věnovaný dětem a další. Vhodné je též udržovat dobré mezigenerační vztahy, pocit lásky, bezpečí a sounáležitosti v rodině a v neposlední řadě také sociální kontakt s okolím (KOHOUTEK, 1998). Rodiče by měli dát dítěti při výběru střední školy jistou volnost, aby mohl sám vyjádřit názor na svůj budoucí život.

4. Praktická část

4.1 Charakteristika metod, forem a prostředků získávání dat a jejich zpracování

Dotazník byl vytvořen pro zpracování praktické části bakalářské práce. Obsahoval 12 otázek. Velká část otázek byla uzavřených, ale dotazník obsahoval i několik otázek polootevřených. Mezi otázkami byla zakomponována i jedna otázka otevřená, kdy měli žáci napsat své dva nejoblíbenější předměty, které jsou vyučované na jejich akademii. Otázky v dotazníku se zabývaly výběrem střední školy, existencí tradice v rodině, co se profese týká, polováním rodičů a představami o budoucím životě daného žáka. Především, zda žáci plánují další studium nebo chtějí začít pracovat, ať v oblasti zemědělství či v mnoha dalších.

Vyplněné dotazníky jsem obdržela vyplněné během několika dnů. Následně jsem je zpracovávala v tabulkovém editoru společnosti Microsoft. Ani v jednom z vyplněných dotazníků jsem nezaznamenala jedinou nevyplněnou otázku. Všechny dotazníky byly dle mého mínění vyplňovány pečlivě. Informace získané z dotazníkového šetření jsem postupně zadávala do tabulek. Následně jsem vytvořila grafy, jež jsou uvedené v praktické části práce.

Další metodu, kterou jsem použila při psaní bakalářské práce, je metoda rozhovoru. Z poznatků o životě, práci a rodině jednotlivých lidí pracujících v oblasti zemědělství jsem následně zpracovala případové studie.

4.1.1 Text dotazníku

Milí studenti, právě se do Vašich rukou dostal dotazník, který má sloužit ke zpracování bakalářské práce. Touto cestou Vás žádám o vyplnění následujícího dotazníku. Šetření je zcela anonymní a bude použito pouze za účelem vypracování bakalářské práce. Za Váš čas a ochotu Vám velmi děkuji. Klára Pleskačová, studentka České zemědělské univerzity v Praze.

Vámi vybranou odpověď/odpovědi zakroužkujte.

Otázka č. 1

Jaké je Vaše pohlaví?

a/ žena

b/ muž

Otázka č. 2

V jakém ročníku studujete?

- a/ 1. ročník
- b/ 2. ročník
- c/ 3. ročník
- d/ 4. ročník

Otázka č. 3

Napište své dva nejoblíbenější předměty vyučované ve škole.

Otázka č. 4

Co nejvíce ovlivnilo Váš výběr střední školy?

- a/ vlastní zájem
- b/ šel tam kamarád
- c/ vliv rodičů
- d/ doporučení výchovného poradce
- e/ rodinná tradice
- f/ dobrá dopravní dostupnost
- g/ jiný důvod (doplňte, jaký):

Otázka č. 5

Jak si představujete svoji profesní / studijní dráhu po ukončení studia na SŠ?

- a/ chci být zaměstnán/a ve vystudovaném oboru
- b/ chci být zaměstnán/a v jiném oboru
- c/ chci studovat VŠ v podobném oboru
- d/ chci studovat VŠ v jiném oboru
- e/ zatím nejsem rozhodnut/a

Otázka č. 6

Vyskytuje se ve Vaší rodině dědičná profese, která se dědí z generace na generaci?

- a/ ano
- b/ částečně
- c/ ne

Otázka č. 7

Vyskytují se ve Vaší rodině dědičné profese v oblasti zemědělství?

a/ ano

b/ částečně

c/ ne

Otázka č. 8

Pracuje či pracoval Váš otec v oblasti zemědělství?

a/ ano, jako zaměstnanec

b/ ano, jako podnikatel (OSVČ)

c/ ne

Otázka č. 9

Pracuje či pracovala Vaše matka v oblasti zemědělství?

a/ ano, jako zaměstnankyně

b/ ano, jako podnikatel (OSVČ)

c/ ne

Otázka č. 10

Má někdo z rodičů vystudovanou školu spojenou se zemědělstvím?

a/ ano, matka i otec

b/ ano, pouze matka

c/ ano, pouze otec

d/ ne

Otázka č. 11

Podnikají/li Vaši prarodiče či dřívější předkové v oblasti zemědělství?

a/ ano, všichni

b/ ano, někteří

c/ ne

d/ nevím

Otázka č. 12

Je ve Vaší rodině někdo (rodiče, prarodiče, strýc, ...), kdo podniká v oblasti zemědělství?

a/ ano

b/ ne

Otázka č. 13

Uvažujete Vy sám/sama o založení podniku v oblasti zemědělství?

a/ určitě ano

b/ spíše ano

c/ spíše ne

d/ určitě ne

e/ nepřemýšlel/a jsem o tom

4.2 Popis administrace dotazníkového šetření a rozhovorů

Požádala jsem vedení České zemědělské akademie v Humpolci o spolupráci. Ředitel školy mě odkázal na výchovného poradce. Na schůzce s výchovným poradcem jsem mu sdělila záměr bakalářské práce. Bez jakýchkoliv problémů mi výchovný poradce spolu s celou akademií vyšli vstříc. Mnoho vyučujících bylo ochuzeno o pět až deset minut na začátku hodiny, kdy výchovný poradce rozdával dotazníky k vyplnění a žáci je následně vyplňovali.

Dotazník byl po předešlé domluvě s výchovným poradcem rozdán žákům maturitních studijních oborů. Dle slov poradce byly dotazníky směřovány spíše k žákům oborů Agropodnikání. Pouze malé množství poskytnutých dotazníků vyplňovali žáci ostatních maturitních oborů (Přírodovědné lyceum, Chovatelství, Mechanizace a služby). Stáří respondentů bylo též rozdílné, na vyplňování se podíleli žáci od prvního do čtvrtého ročníku studijních oborů. Věkové spektrum žáků bylo takto voleno záměrně. Výchovný poradce mi sdělil, dle svých průzkumů, že mnoho žáků čtvrtých ročníků chce začít podnikat (nebo přebrat rodinnou firmu) či pokračovat v dalším studiu. Pouze minimum žáků chce být zaměstnáno v nějakém podniku. Naopak nově příchozí žáci se ještě moc nezajímají o svou kariéru, nepřemýšlí momentálně o navazujícím studiu ani o pracovní dráze. Aby se zabránilo jednotnému výsledku dotazníkového šetření, tak byl dotazník rozšířen mezi všechny čtyři ročníky.

Rozhovory pro napsání případových studií probíhaly jednotlivě. Všechny tři rozhovory trvaly zhruba asi dvě hodiny. První rozhovor s chovatelem koní byl zaměřen především na tradici v rodině, kdy jsem se dověděla, že koně a jejich chov se dědí již několik desítek generací. Rozhovor druhý byl s majitelem rodinné farmy, kde je hlavním zdrojem obživy skot, který je většinu času na pastvinách. Třetí rozhovor probíhal s mužem, který podniká v zemědělských službách. Vlastní několik zemědělských strojů a dle potřeby zemědělských družstev či soukromníků jezdí obhospodařovat jejich půdu. Všechny zajímavé poznatky jsem si zaznamenávala do poznámkového bloku a následně vypracovala případové studie.

5. Výsledky a jejich hodnocení

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

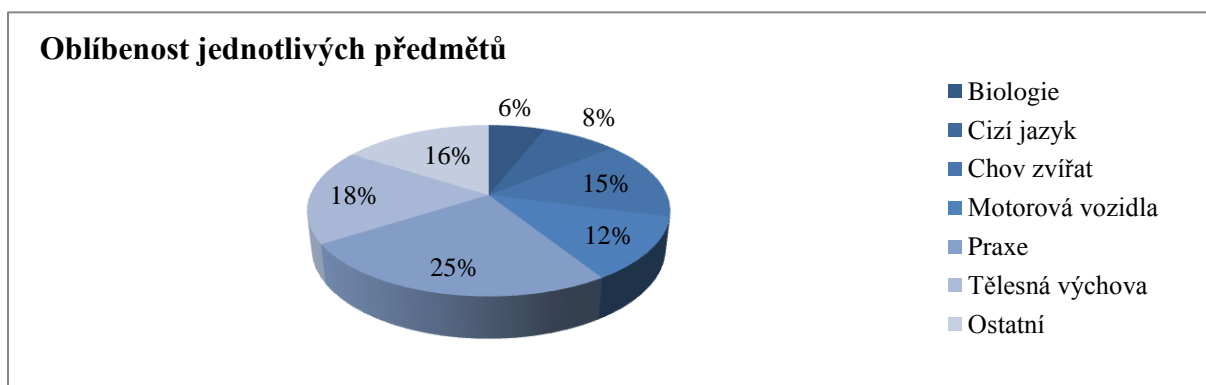
Celkově jsem dala k dispozici 165 dotazníků, vyplněných jsem jich nazpět obdržela 120. Jak už bylo zmíněno, většinu dotazníků vyplňovali žáci studijního oboru Agropodnikání, všech tří zaměření, které se na škole vyučují (Ekologické a konvenční zemědělství, Biotechnologie i Chov koní a jezdeckví). Malou mírou se na šetření podíleli i žáci ostatních maturitních oborů (Přírodovědné lyceum, Chovatelství – kynologie, Mechanizace a služby)

Všechny dotazníky byly ze strany žáků vyplňovány pečlivě. Pro větší názornost a přehlednost jsem hodnoty u některých grafů udala v procentech a u některých v absolutních počtech odpovědí.

V úvodu dotazníku byli respondenti dotázáni na své pohlaví a ročník studia. Dle navrácených dotazníků je zřejmé, že pohlaví i právě studovaný ročník neměl na výsledky šetření žádný vliv. Z toho důvodu jsem se těmito dvěma otázkami dále nezabývala a nejsou tak uvedeny ani v grafickém znázornění.

Vyhodnocení otázky č. 3 „Napište své dva nejoblíbenější předměty vyučované ve škole.“

Graf č. 1 – Nejoblíbenější vyučované předměty mezi studenty

Zdroj: vlastní zpracování

V jediné otevřené otázce v dotazníku měli studenti za úkol napsat své dva oblíbené předměty vyučované ve škole. Studenti označili odbornou praxi jako nejoblíbenější předmět, který získal přízeň žáků celých 25 %. Mezi nejoblíbenější předměty z pohledu žáků je možné zařadit i tělesnou výchovu a chov zvířat, které získaly největší četnost odpovědí v dotaznících. V grafu je též znázorněno několik dalších předmětů, které dosáhly největšího počtu odpovědí (biologie, cizí jazyk a motorová vozidla). Do výšece grafu s názvem „Ostatní“

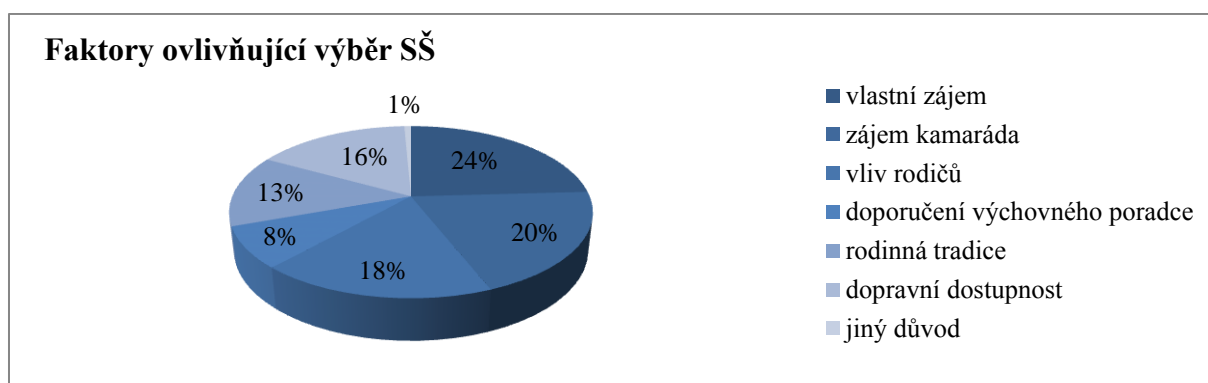
jsem si dovolila zařadit další předměty, které se v dotaznících objevily a nedosáhly vyšší oblíbenosti než 6 %. Kategorie s názvem „Ostatní“ zahrnuje vyučované předměty technické i humanitní.

Vyhodnocení otázky č. 4 „Co nejvíce ovlivnilo Váš výběr střední školy?“

Studenti měli vybrat jednu z následujících odpovědí:

- vlastní zájem
- šel tam kamarád
- vliv rodičů
- doporučení výchovného poradce
- rodinná tradice
- dobrá dopravní dostupnost
- jiný důvod (doplňte, jaký)

Graf č. 2 – Četnost faktorů ovlivňující výběr střední školy

Zdroj: vlastní zpracování

Dle vyhodnocení čtvrté otázky je zřejmé, že na volbu povolání má největší vliv sám student. V období adolescence je dospívající mezi svými vrstevníky, kteří na něj mají nemalý vliv, je ovlivňován svými spolužáky a kamarády. Nezanedbatelný je též vliv rodičů na dítě, který se 18 % podílí na volbě střední školy a výběru povolání. 13 % respondentů uvedlo, že důvodem jejich volby střední školy byla rodinná tradice, kdy mají vzor ve svých rodičích, prarodičích či ostatních příbuzných a chtěli by pokračovat v jejich šlépějích. Z vlastní zkušenosti se nedivím nízkému vlivu výchovného poradce na žáky, kdy se nemůže věnovat jednotlivě každému žákovi. Důležitým faktorem při vyhodnocování otázky byla i dopravní dostupnost, která ovlivnila výběr střední školy 16 % dotázaných.

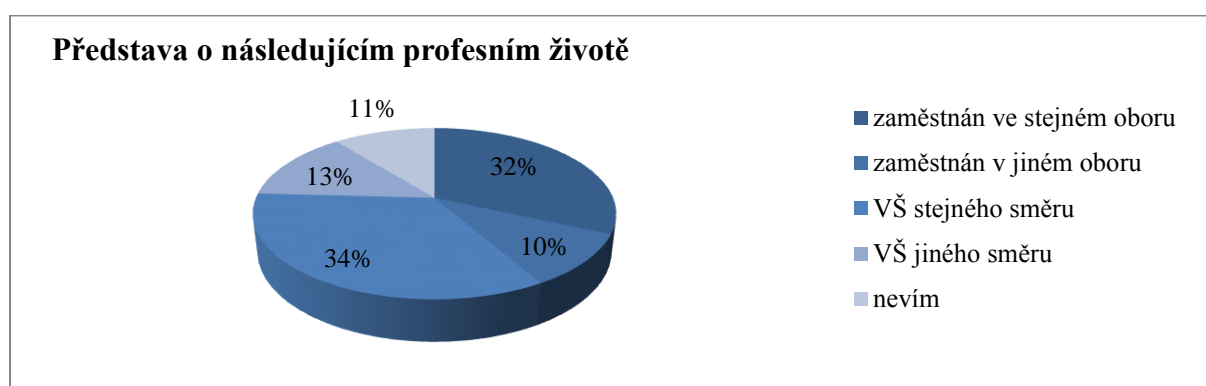

Vyhodnocení otázky č. 5 „**Jak si představujete svoji profesní / studijní dráhu po ukončení studia na SŠ?**“

Studenti měli vybrat jednu z následujících odpovědí:

- chci být zaměstnán/a ve vystudovaném oboru
- chci být zaměstnán/a v jiném oboru
- chci studovat VŠ v podobném oboru
- chci studovat VŠ v jiném oboru
- zatím nejsem rozhodnut/a

Graf č. 3 – Představa studentů o následném životě po ukončení SŠ

Zdroj: vlastní zpracování

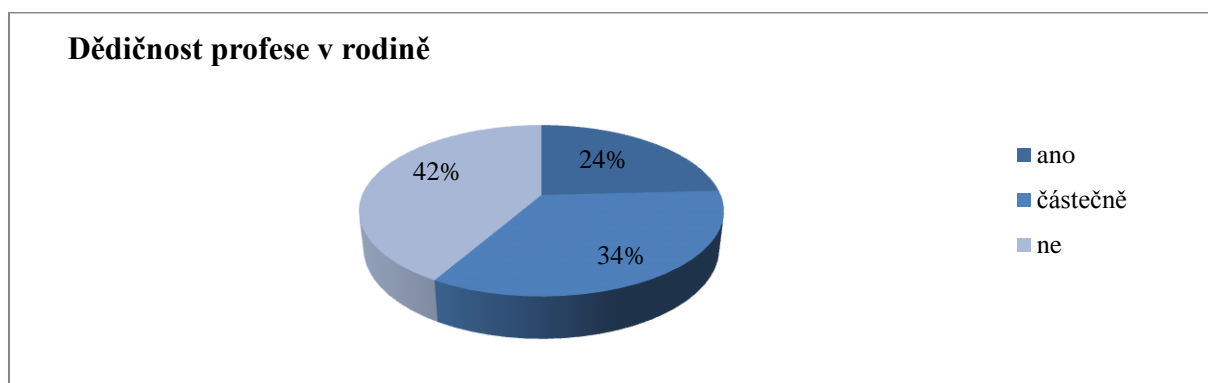
Z páté otázky je patrné, že největší část žáků (34 %) chce pokračovat v dalším studiu na vysoké škole, kde budou studovat zemědělsky zaměřený obor. Dalších 13 % studentů chce studovat vysokou školu, ale jiného zaměření, nikoliv zemědělského. Pouze o 2 % méně než studentů, kteří chtějí pokračovat studiem na VŠ zemědělského zaměření, je studentů, jenž by chtěli být zaměstnání v oblasti zemědělství a nechtěli pokračovat v dalším studiu. 11 % respondentů zatím není rozhodnuto, jakým směrem se jejich vysokoškolské vzdělání bude ubírat, či budou-li chtít hned po střední škole vstoupit na trh práce. Myslím si, že většina dotázaných, kteří zaškrtili v dotazníku odpověď „nevím“, jsou současnými studenty prvních a druhých ročníků akademie.

Vyhodnocení otázky č. 6 „Vyskytuje se ve Vaší rodině dědičná profese, která se dědí z generace na generaci?“

Studenti měli vybrat jednu ze třech možností:

- ano
- částečně
- ne

Graf č. 4 – Dědičnost jakékoliv profese v jednotlivých rodinách

Zdroj: vlastní zpracování

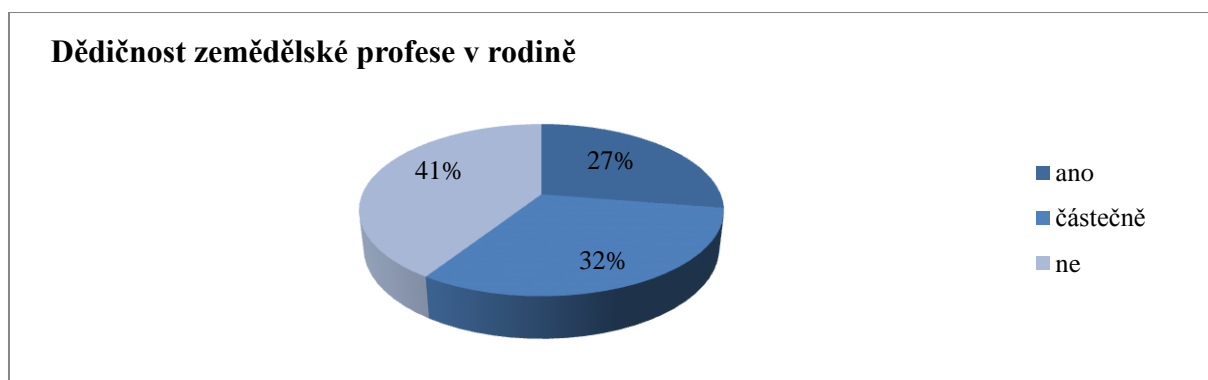
V šesté otázce jsem se ptala na dědičnost profese v dané rodině. Otázka nebyla směřována k jednomu oboru. Studenti měli popřemýšlet, zda se v jejich rodině vyskytuje dědičná profese, ať už se jedná o profesi učitelskou, lékařskou a další. Dle průzkumu se profese dědí pouze v 24 % rodin studentů. Ve 34 % rodin se profese dědí částečně, což znamená, že např. babička byla lékařkou, její dcera se lékařkou nestala ani nevystudovala příbuzný obor, ale vnučka (dcera dcery) vystudovala lékařství, či obor příbuzný. Ve 42 % se profese nedědí vůbec. Z vlastních zkušeností ze svého okolí jsem očekávala výsledky obrácené.

Vyhodnocení otázky č. 7 „Vyskytuje se ve Vaší rodině dědičná profese v oblasti zemědělství?“

Studenti měli vybrat jednu ze třech možností:

- ano
- částečně
- ne

Graf č. 5 – Dědičnost zemědělské profese v jednotlivých rodinách

Zdroj: vlastní zpracování

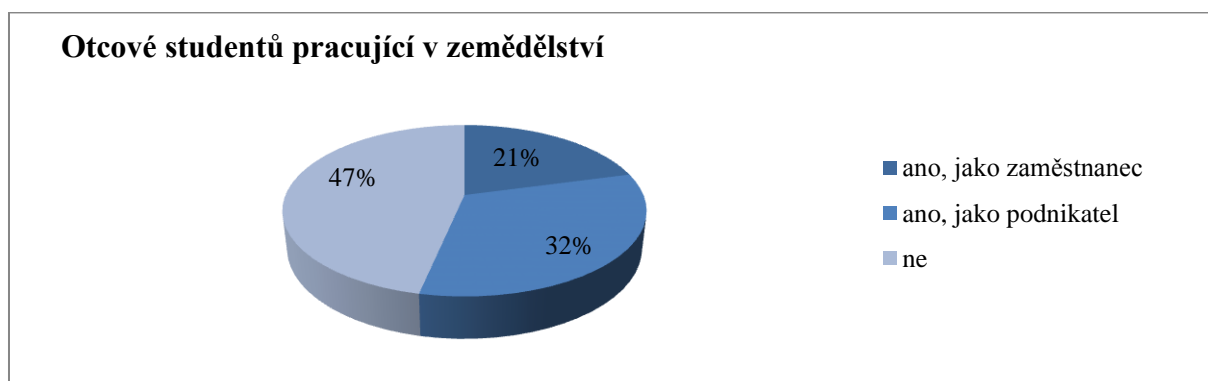
Dědičnost zemědělské profese se vyskytuje v rodinách 32 studentů, což z celkového počtu respondentů dělá 27 %. U 32 % dotázaných se profese v oblasti zemědělství dědí pouze částečně. Jak je uvedeno v komentáři předchozí otázky, částečná dědičná profese je za takovou považována, když se profese nezdědí úplně, ale zůstává v daném oboru (otec je mechanikem zemědělských strojů, syn se stane vedoucím v šlechtitelské stanici). V dnešní době, kdy je podnikání v zemědělství, ať v rostlinné či živočišné výrobě náročné, není divu, že se do soukromého zemědělství nikdo moc nehrne. Všichni raději zůstávají na svých jistých pozicích, ať už v zemědělské sféře, či jiné.

Vyhodnocení otázky č. 8 „**Pracuje či pracoval Váš otec v oblasti zemědělství?**“

Studenti měli vybrat jednu ze třech možností:

- ano, jako zaměstnanec
- ano, jako podnikatel (OSVČ)
- ne

Graf č. 6 – Otcové studentů pracující v oblasti zemědělství

Zdroj: vlastní zpracování

Devátá otázka byla položena, aby se zjistilo, kolik otců dotazovaných pracuje, či pracovalo v oblasti zemědělství. 21 % studentů uvedlo, že otec byla zaměstnancem v zemědělském podniku. Nebylo rozlišeno, na jaké pozici pracuje, ale vliv na dítě mohlo zaměstnání otce jednoznačně mít. Podnikateli v oblasti zemědělství se stalo 39 otců studentů, což je 32 %. Myslím si, že je toto procento velmi vysoké. Opět není možné posoudit, v jakém směru otec podniká (podnikal). Oblast zemědělství je velmi široká. Může podnikat v zemědělských službách, kdy vlastní zemědělské stroje a obhospodařuje půdu zemědělských družstev nebo soukromým farmářům. Popřípadě se stal farmářem, kdy obhospodařuje pouze své vlastní nebo pronajaté pozemky. Je možné, že se v rodině projeví za několik desítek let i rodinná tradice. 47 % studentů uvedlo, že jejich otec nikdy v zemědělství nepracoval.

Vyhodnocení otázky č. 9 „**Pracuje či pracovala Vaše matka v oblasti zemědělství?**“

Studenti měli vybrat jednu ze třech možností:

- ano, jako zaměstnankyně
- ano, jako podnikatelka (OSVČ)
- ne

Graf č. 7 – Matky studentů pracující v oblasti zemědělství

Zdroj: vlastní zpracování

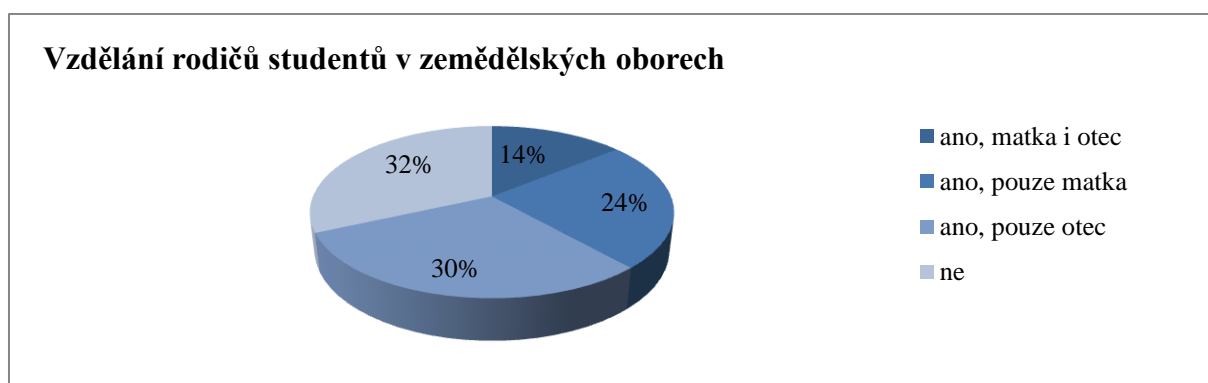
Rozdíl od předchozí otázky jsou výsledky docela rozdílné. Zaměstnanost matek studentů v zemědělství sahá k pouhým 37 %. V tomto případě se jedná o ženy, které jsou zaměstnanci jakéhokoliv zemědělského podniku, či samy v zemědělství podnikají. Žen, které podnikají v zemědělství je necelých 10 %. Při tvorbě dotazníku jsem podobné výsledky u této otázky očekávala. 63 % respondentů uvedlo, že jejich matka nikdy nepracovala v oblasti zemědělství.

Vyhodnocení otázky č. 10 „**Má někdo z rodičů vystudovanou školu spojenou se zemědělstvím?**“

Studenti měli vybrat jednu z následujících odpovědí:

- ano, matka i otec
- ano, pouze matka
- ano, pouze otec
- ne

Graf č. 8 – Rodiče studentů se vzděláním zemědělského směru

Zdroj: vlastní zpracování

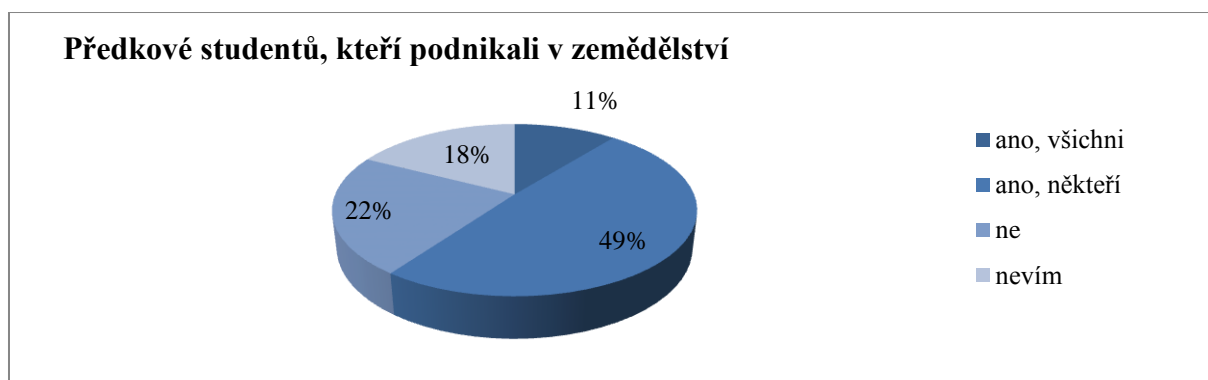
Desátá otázka se ptala na vzdělanost obou rodičů studentů v oblasti zemědělství. Překvapivě 14 % dotázaných uvedlo, že školu spojenou se zemědělstvím má vystudovanou matka i otec. Z vyhodnocených dotazníků dále vyplynulo, že alespoň jeden z rodičů (matka nebo otec) mají vystudovanou zemědělskou školu. V případě žen (matek) je to 24 % a v případě otců o 6 % více. Žádné vzdělávání v zemědělské sféře nemá 32 % rodičů respondentů.

Vyhodnocení otázky č. 11 „**Podnikají/li Vaši prarodiče či dřívější předkové v oblasti zemědělství?**“

Studenti měli vybrat jednu z následujících odpovědí:

- ano, všichni
- ano, někteří
- ne
- nevím

Graf č. 9 – Počty předků studentů, kteří podnikali v oblasti zemědělství

Zdroj: vlastní zpracování

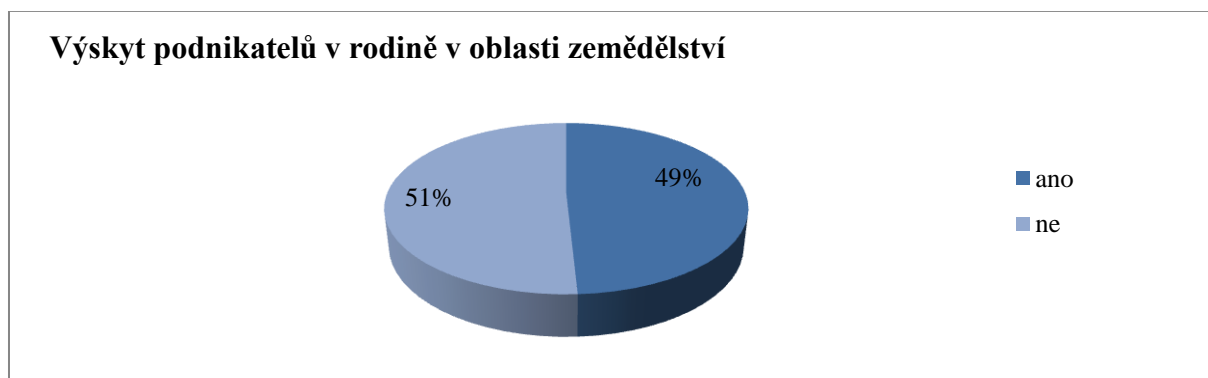
Otázka číslo jedenáct uvádí, zda předci (minimálně prarodiče) podnikali v zemědělství, čímž se rozumí, že pracovali na vlastním pozemku a zemědělství bylo jejich zdrojem obživy. 11 % respondentů uvedlo, že všichni předkové, o kterých vědí nebo alespoň slyšeli, pracovali v zemědělství. Nejčetnější odpověď byla ano, ale ne všichni, se zastoupením 49 %. Nikdo z předků studentů v zemědělství nepracoval ve 22 %. Byla možná i odpověď nevím, kterou zaškrtnulo 11 % dotázaných.

Vyhodnocení otázky č. 12 „**Je ve Vaší rodině někdo (rodiče, prarodiče, strýc, ...), kdo podniká v oblasti zemědělství?**“

Studenti měli vybrat jednu z následujících odpovědí:

- ano
- ne

Graf č. 10 – Četnost výskytu zemědělských podnikatelů v okolí studentů

Zdroj: vlastní zpracování

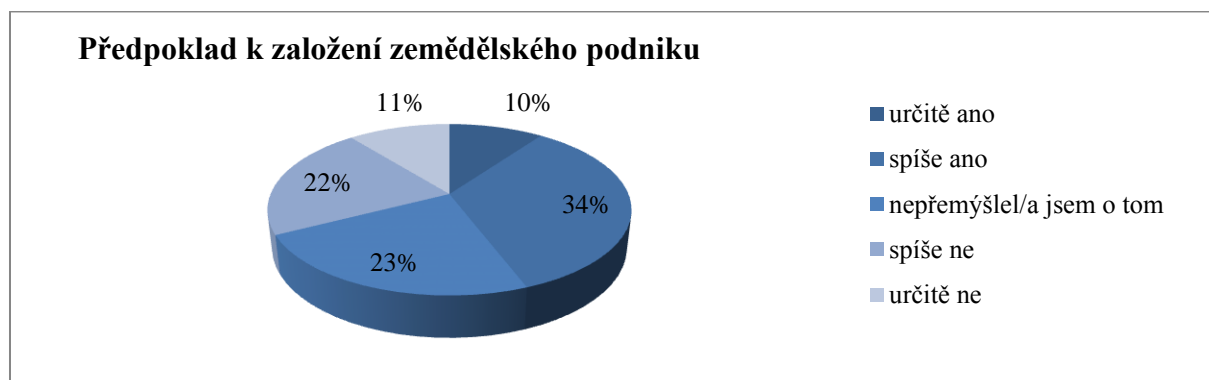
V případě této otázky byly odpovědi velmi vyrovnané. Odpověď ano zvolilo 49 % dotázaných, rozhodně jsem tak vysoké zastoupení zemědělských podnikatelů v okolí respondentů nečekala. Myslím si, že velká část dotázaných zahrnula do rodiny i své přátele a blízké okolí.

Vyhodnocení otázky č. 13 „Uvažujete Vy sám/sama o založení podniku v oblasti zemědělství?“

Studenti měli vybrat jednu z následujících odpovědí:

- určitě ano
- spíše ano
- nepřemýšlel/a jsem o tom
- spíše ne
- určitě ne

Graf č. 11 – Předpoklad zakládání zemědělských podniků budoucími absolventy SŠ

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední, třináctá otázka se ptala na předpoklad založení zemědělského podniku samotným nynějším studentem. 10 % dotázaných je jednoznačně přesvědčeno, že si chtějí založit svoji zemědělskou firmu. K odpovědi spíše ano se přiklání nejvíce respondentů, a to 34 %. Zásadně rozhodnuto, že nebude zakládat firmu, která bude působit v oblasti zemědělství je 11 % všech studentů, kteří se na šetření podíleli. K negativní odpovědi se přiklání dalších 22 %. Zatím o podnikání v zemědělské sféře nepřemýšlelo 23 % dotázaných. Myslím si, že do této skupiny se zařadili především studenti nižších ročníků akademie, kteří o své budoucí kariéře nemají prozatím moc velké představy.

5.2 Případové studie

Případové studie byly zpracovány na základě rozhovorů s jednotlivými lidmi, jež se zabývají či zabývali chovem zvířat, rostlinnou produkcí. V případových studiích je též popsána profesní rodinná tradice, která se dědí z generace na generaci.

5.2.1 Případová studie č. 1

Zakládání rodinných farem není v dnešní době jednoduchá záležitost. Počínaje domluvou v rodině, konče realizací. Vyřízení všech úředních a právních náležitostí zabere mnoho času a stojí nemalé množství peněz. Největší problém nastává, když názor na jednu věc je rozdílný. V takových případech se spolu, ať už sourozenci či děti a rodiče mohou přestat komunikovat na dlouhou dobu. Naopak dobře fungující rodinná farma je nejen zdrojem financí, ale pro takovéto podnikatele i zdrojem radostí a starostí.

Rodinný podnik rodiny Brabcovy existuje již několik desítek let. První zmínka o zemědělství větších rozměrů je z roku 1955. Firma byla založena panem Josefem Brabcem. Zprvu se věnoval společně s manželkou chovu skotu. Od dob založení firmy se sídlo nezměnilo, dodnes sídlí v Dolním Sokolovci, který leží nedaleko údolí řeky Doubravy. Firma spadá do kategorie malých podniků. Podnikání přináší výdělek pro rodinné členy a dva další zaměstnance. Nelze říci, že je rodina s firmou nespokojena, ale nelze ani říci, že je spokojena.

V roce, kdy byla založena rodinná farma pana Josefa Brabce, měl již dva syny, staršího Josefa a mladšího Miloslava. Starší ze synů se jako malý snažil velmi pomáhat, byl otcovou nadějí, že jako nejstarší syn podnik zdědí. Nadšení z hospodaření mu však nevydrželo dlouho, vyučil se truhlářem. Mladší Miloslav, do kterého nikdy otec nekládal velké naděje, že by podnik mohl převzít, ve svých sedmnácti letech vyučil mechanikem zemědělských strojů. K hospodaření ho to táhlo čím dál tím více. V Dolním Sokolovci, kde žil Miloslav společně rodiči a později i s manželkou a dětmi, začal zvětšovat kravín, který postavil jeho otec. V té době chovali skot především kvůli mléku. Rostlinná výroba nebyla zanedbatelná, ale živočišná ji několikrát převyšovala.

V říjnu roku 1992 převzal hospodářství do svých rukou pan Miloslav (mladší ze synů pana Josefa). Začal hospodařit na 46 ha zemědělské půdy, z toho bylo 30 ha orné půdy a 16 ha luk. Do chlévů dovezl 10 krav červenostrakatého plemene s produkcí mléka a 10 selat. Prvních 16 měsíců krmení do stáje nosili v koších, denně vozili 400 litrů vody od veřejné pumpy, aby měla zvířata co pít. V té době, před třinácti lety nebyl v obci ještě zaveden

veřejný vodovod. Postupně počet krav navyšoval, až dosáhl na 30 kusů, mimo jiné začali na farmě s vykrmováním býků. Při navýšení stavu skotu bylo nutné navýšit množství krmení. Tím pádem museli zatravnit 5 ha orné půdy.

V roce 2001 převzal firmu do svých rukou nejmladší syn pana Miloslava, Pavel. Pan Miloslav byl již několik let v důchodu a neměl tolik síly, aby mohl vést firmu sám. Dva synové (Vít a Pavel) pana Miloslava se stejně jako on vyučili zemědělskému oboru, třetí syn je vyučený zedníkem a jediná dcera, po vzoru matky, pánskou krejčovou. Od roku 2001, kdy byl podnik svěřen do rukou nejmladšího syna, vzrostl obrat firmy o několik stovek tisíc. Tento zisk byl však ihned využit pro koupi nové a modernější mechanizace. Pavel, jakožto člověk, který se nebojí firmu dále rozšiřovat, se rozhodl, že postaví objekt, který bude provozovat jako penzion pro agroturistiku. Od roku 2004 je penzion plně v provozu.

Na jaře roku 2005 ukončili výrobu mléka, zaměřili se pouze na výrobu hovězího masa a červené straky postupně přešlechtili na plemeno masný ementál (plemeno chované pro maso, původem ze Švýcarska). Dnes chovají 35 kusů hovězího skotu, aby ho uživili, mají k dispozici 30 ha luk a pastvin, 16 ha orné půdy. Skot je od jara do podzimu venku na pastvině, v zimních měsících chodí na noc do stáje, která byla v roce 2012 upravena na hlubokou podestýlku.

Dnes se kromě penzionu věnují převážně rostlinné výrobě. Stále mají několik desítek kusů skotu. Vlastní hektary půdy, na které pomocí moderní mechanizace hospodaří. Pěstují brambory, hlávkové zelí, obilí a další plodiny, které mají k vlastní spotřebě i na prodej. Věřím, že prosperující rodinná farma se bude dále dědit z generace na generaci.

5.2.2 Případová studie č. 2

Volba povolání je v životě každého člověka velkým rozhodnutím. V době náročné pro jedince po psychické i fyzické stránce. Základním problémem u žáků základních škol, při rozhodování se o svém budoucím povolání je velmi nízká informovanost o světě práce a pracovním trhu. Dalšími úskalími při volbě povolání je neznalost školského systému, tedy jaké nároky budou kladeny při studiu na dané škole. Sebepoznání, málo, které dítě v patnácti letech ví o svých fyzických a psychických schopnostech. Děti v takovém případě hledají pomoc u svých nejbližších, rodiny a přátel. Velký vliv má na dítě jeho rodina a okolí, ve kterém vyrůstá (HLAĎO, 2008).

Julie, stejně jako všichni její spolužáci a vrstevníci, musela v patnácti letech učinit rozhodnutí o svém budoucím životě. Oba její rodiče pocházejí z rodin, kde se od nepaměti chovali koně. Měla ke zvířatům blízko již od malička, nikdy jí nebyla odpírána, naopak. Když Julie ukončovala základní školu a musela se rozhodnout, jakou profesní dráhu zvolí, nastal problém.

Julie pochází z úplné rodiny. Je nejstarším dítětem rodičů Julie a Jiřího Karlíkových. Má dva mladší sourozence, o tři roky mladší sestru Janu a o šest let mladšího bratra Jiřího. Ani jeden ze sourozenců neměl nikdy takovou náklonnost ke zvířatům jako právě ona. Otec Jiří pochází z Českomoravské vrchoviny, kde vystudoval zemědělský obor. Od narození měl přístup ke koním, jelikož jeho dědeček i otec s nimi pracovali v lese. Pro otce byla volba povolání jasná volba. Stal se nejlepším vozatajem minulého režimu. Dodnes je uznávaným člověkem z oblasti chovu a práce s koňmi. Matka pochází z okolí Kladna, kde se narodila, vyrůstala a následně i vystudovala gymnázium. Matka Julie měla stejně jako její otec ke koním velmi blízko. Pochází z rodiny, kde se chovu koní věnovali téměř všichni. Poznali se na závodech, kam oba jezdili se svými koňmi. Juliin otec vlastní několik kočárů a bryček, s kterými jezdí společně s ní na svatby a oslavy různých úrovní. Ani jeden z Juliiných sourozenců nechová ke koním a zvířatům obecně takovou náklonnost, jako právě ona.

Julie se ve svých patnácti letech rozhodla, že by chtěla studovat zemědělskou školu zaměřenou na chov koní. Bohužel na studia nejstarší dcery nebyly dostatečné finanční prostředky. Musela jít na učební obor kuchař/číšník, kde byla lepší dopravní dostupnost. Po třech letech se vyučila a nastoupila na pracovní pozici jako servírka. Svoji práci měla vždy ráda, však se jí věnovala celých dvanáct let. Láska ke koním byla vždy silnější.

Ve svých 24 letech si koupila vlastního mladého koně. Ve volném čase se mu věnovala, cvičila ho, jezdila a dávala mu potřebné množství lásky. I přesto, že již měla čtyřletou dceru, které se věnovala každou svoji volnou chvíli, koně neopomíjela. V tomto období za ní přišla paní, která se též zabývala jízdou, a požádala ji, zda by místo ní nemohla odjet největší akci roku konanou každoročně v Pardubicích – „Koně v akci“. Julie přikývla a začala trénovat. Jednalo se o jízdu v dámském sedle, při které má jezdyně obě nohy na jedné straně hřbetu koně a drží se pouze svoji vahou. S úspěchem tuto akci odjela.

Zanedlouho po jejím úspěchu přišla nemilá příhoda. Pád z koně, po kterém následovala dlouhá rekonvalescence. Po všech různých rehabilitacích nohy se již do své původní práce nevrátila. Dnes je dvojnásobnou maminkou, skvělou manželkou

a chovatelkou koní v nejmenovaném podniku. Její rodiče ji stále podporují, ať už finančně či hlídáním dětí při různých akcích, kterých se účastní.

6. Závěr

Z výsledků dotazníkového šetření je zřejmé, že se v České republice má rodinná tradice na volbu profese minimální vliv. Tento vliv se vyskytuje ve všech oblastech, ať už v zemědělství, či v oborech zcela odlišných. Z vlastní zkušenosti mohu konstatovat, že vliv tradice v zemědělství je bohužel menší než v ostatních oborech, jako je např. zdravotnictví. Myslím si, že kdyby nebylo období totality, kdy se zabavoval majetek, mohla dodnes rodinná zemědělská tradice nadále přetrvávat. Vznikaly by tak nové rodinné farmy, již existující by byly stále udržované a využívány. Alespoň malé procento nezaměstnaných by našlo práci, zdroj obživy.

Současná situace zemědělství v České republice se začíná nepatrně zlepšovat. Za zlepšením situace stojí především koncern AGROFERT, který má pod sebou více než 200 dceřiných společností. Koncern skupuje bývalá zemědělská a výkupní družstva, chemické závody. Nechává opravovat budovy, přistavovat další a dává tak, mimo jiné, práci mnoha tisícům lidí po celé republice. Jsme zemí bohatou na zemědělskou půdu, je tak jistý předpoklad, že by se díky dotacím z EU mohly více rozšířit i rodinné farmy. Od začátku roku 2015 poskytuje Ministerstvo zemědělství ČR a EU dotace pro začínající farmáře a nově založené zemědělské podniky do určitého rozsahu.

Nelze říci, že v Česku nemá tradice na volbu povolání vliv. Každý z adolescentů se jistě pozastavil při rozhodování o budoucí profesi nad tím, čím jsou vystudovaní jeho rodiče a prarodiče. Mnoho studentů bylo při výběru střední školy ovlivněno svým zájmem. Druhým nejvlivnějším faktorem bylo rozhodnutí kamaráda a třetím vlivným faktorem se stali samozřejmě rodiče, jejich názor a postavení ve společnosti. Dle mého názoru je zemědělství velmi náročný a zároveň nepopulární obor. Malé množství patnáctiletých dětí, které se rozhodují o své profesi, se rozhodnou pro zemědělství, jestliže se nikdy se zemědělskou výrobou, v jakémkoliv rozsahu, nesetkaly.

Obě mé hypotézy se potvrdily. První hypotéza, že vliv rodinné tradice na volbu profese je minimální, byla potvrzena po vyhodnocení dotazníků, které byly studenty vyplněny. Druhá hypotéza, že povolání v oblasti zemědělství volí více mužů, než žen byla též potvrzena. Výjimka potvrzující pravidlo je uvedena v druhé případové studii, kdy se přechod z oboru gastronomie do zemědělství stal realizací celoživotního snu.

Obdobné výsledky dotazníkového šetření jsem čekala. Velkým překvapením pro mě bylo, že největší vliv má na jedince, vybírající si střední školu, vlastní zájem. Nečekala jsem,

že právě tento faktor bude nejčastěji uváděn. Myslela jsem si, že respondenti bývají ovlivněni nejvíce okolím svých vrstevníků.

Já sama za sebe mohu říci, že jsem vyrostla na vesnici na Českomoravské vrchovině, kde dodnes máme slepice, králíky, pěstujeme vlastní ovoce a zeleninu. Jsem velkým zastáncem českých produktů, nikoliv zahraničních, kterých je kolem mě nespočetné množství. Myslím si, že by měla být obnova rodinné tradice v České republice podpořena právě nákupem produktů od českých farmářů. Zvýší-li se poptávka po zboží, zvýší se zákonitě i nabídka a s tím spojené zakládání nových zemědělských farem.

Seznam použitých zdrojů

BAŠEK, V. a kol.: *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010, 77 s. Výzkumná studie (Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky), č. 103. ISBN 9788086671819.

BĚLOHLÁVEK, F.: *Osobní kariéra*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 109 s. ISBN 80-7169-083-x.

BERANOVÁ, M., KUBAČÁK, A.: *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. ISBN 9788072771134.

BIČÍK, I., JANČÁK, V.: *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2005. ISBN 80-86561-19-4.

BOUČKOVÁ, B. et al.: *Agrární a strukturální politika*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2010. ISBN 978-80-213-2067-3.

ČAČKA, O.: *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. 1. vyd. Brno: Nakladatel Jan Šabata, 2000, 377 s. ISBN 80-7239-060-0.

DOSKOČIL, I.: *Československé zemědělství 1945-1975*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976, 149 s., obr. příl.

HLAĎO, P.: *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Vyd. 1. Brno: Konvoj, 2012. ISBN 978-80-7302-164-1.

HLAĎO, Petr. *Úvod do světa práce a volby povolání* [online]. 2008 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.vychova-vzdelavani.cz/kvv/>

JECH, K.: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2008, 331s. Edice Moderní dějiny. ISBN 80-702-1902-5.

JŮVA, K. a kol.: *Ochrana krajiny ČSSR z hlediska zemědělství a lesnictví*. 1.vyd. Praha: Academia, 1981, 563 s.

KOHOUTEK, R.: *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-7204-064-2.

MAJEROVÁ, V.: *Sociologie venkova a zemědělství*. Praha: ČZU PEF, 2009. ISBN 978-80-213-0651-6.

MOJŽÍŠEK, L.: *Pracovní výchova, polytechnické vzdělávání a profesionální orientace: (systém a subsystemy pracovní výchovy)*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 266 s.

PAULÍK, K.: *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 8070422149.

PETERKOVÁ, M.: Období adolescence. [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.psychotesty.psyx.cz/texty/adolescence.htm>

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, V. a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 2. díl, období 1945-1992*. Brno: Doplněk, 2009, 600 s. ISBN 978-80-7239-228-5.

ŘEZÁČ, J.: *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, 268 p. ISBN 8085931486.

SEKANINA, M.: *Hospodářský vývoj v Československu v letech 1971-1975, v období páté pětiletky*. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/econ/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667845/10Sekanina.pdf?lan=en>

SVOBODOVÁ, H., VĚŽNÍK, A., HOFMANN, E.: *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky* [online]. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2015-02-16]. Elportál. Dostupné z: <<http://is.muni.cz/elportal/?id=1104084>>. ISBN 978-80-210-6229-0. ISSN 1802-128X

TOMAN, M., CODL, S., TUČEK, P.: *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha: Národní zemědělské muzeum Praha, 2012, 203 s. ISBN 9788086874395.

VENDEL, Š. *Kariérní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 224 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

HN Hospodářské noviny: V českém zemědělství od roku 2004 ubylo až 20.000 pracovníků. Praha: Economia, a.s, 2007, roč. 2007. ISSN hospodářské noviny. Dostupné z: <http://ihned.cz/c1-20601420-v-ceskem-zemedelsti-od-roku-2004-ubylo-az-20-000-pracovniku>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Ukázka vyplněného dotazníku č. 1

Příloha č. 2 – Ukázka vyplněného dotazníku č. 2

Příloha č. 3 – Pastvina pro skot rodiny Brabcovy

Příloha č. 4 – Julie Karlíková s otcem a zapřaženými koňmi

Příloha č. 5 – Julie Karlíková v dámském sedle

Příloha č. 1 – Ukázka vyplněného dotazníku č. 1

Dotazník k bakalářské práci

Milí studenti, právě se do Vašich rukou dostal dotazník, který má sloužit ke zpracování bakalářské práce. Touto cestou Vás žádám o vyplnění následujícího dotazníku. Šetření je zcela anonymní a bude použito pouze za účelem vypracování bakalářské práce. Za Váš čas a ochotu Vám velmi děkuji. Klára Pleskačová, studentka České zemědělské univerzity v Praze.

Vámi vybranou odpověď/odpovědi zakroužkujte.

Otázka č. 1

Jaké je Vaše pohlaví?

- a/ žena
- b/ muž

Otázka č. 2

V jakém ročníku studujete?

- a/ 1. ročník
- b/ 2. ročník
- c/ 3. ročník
- d/ 4. ročník

Otázka č. 3

Napište své dva nejoblíbenější předměty vyučované ve škole.

..... *matematika, angličtina* .....

Otázka č. 4

Co nejvíce ovlivnilo Váš výběr střední školy?

- a/ vlastní zájem
- b/ šel tam kamarád
- c/ vliv rodičů
- d/ doporučení výchovného poradce
- e/ rodinná tradice
- f/ dobrá dopravní dostupnost
- g/ jiný důvod (doplňte, jaký):

Otázka č. 5

Jak si představujete svoji profesní / studijní dráhu po ukončení studia na SŠ?

- a/ chci být zaměstnán/a ve vystudovaném oboru
- b/ chci být zaměstnán/a v jiném oboru
- c/ chci studovat VŠ v podobném oboru
- d/ chci studovat VŠ v jiném oboru
- e/ zatím nejsem rozhodnut/a

Otázka č. 6

Vyskytuje se ve Vaší rodině dědičná profese, která se dědí z generace na generaci?

- a/ ano
- b/ částečně
- c/ ne

Otázka č. 7

Vyskytují se ve Vaší rodině dědičné profese v oblasti zemědělství?

a/ ano

b/ částečně

c/ ne

Otázka č. 8

Pracuje či pracoval Váš otec v oblasti zemědělství?

a/ ano, jako zaměstnanec

b/ ano, jako podnikatel (OSVČ)

c/ ne

Otázka č. 9

Pracuje či pracovala Vaše matka v oblasti zemědělství?

a/ ano, jako zaměstnankyně

b/ ano, jako podnikatel (OSVČ)

c/ ne

Otázka č. 10

Má někdo z rodičů vystudovanou školu spojenou se zemědělstvím?

a/ ano, matka i otec

b/ ano, pouze matka

c/ ano, pouze otec

d/ ne

Otázka č. 11

Podnikají/li Vaši prarodiče či dřívější předkové v oblasti zemědělství?

a/ ano, všichni

b/ ano, někteří

c/ ne

d/ nevím

Otázka č. 12

Je ve Vaší rodině někdo (rodiče, prarodiče, strýc, ...), kdo podniká v oblasti zemědělství?

a/ ano

b/ ne

Otázka č. 13

Uvažujete Vy sám/sama o založení podniku v oblasti zemědělství?

a/ určitě ano

b/ spíše ano

c/ spíše ne

d/ určitě ne

e/ nepřemýšlel/a jsem o tom

Příloha č. 2 – Ukázka vyplněného dotazníku č. 2

Dotazník k bakalářské práci

Milí studenti, právě se do Vašich rukou dostal dotazník, který má sloužit ke zpracování bakalářské práce. Touto cestou Vás žádám o vyplnění následujícího dotazníku. Šetření je zcela anonymní a bude použito pouze za účelem vypracování bakalářské práce. Za Váš čas a ochotu Vám velmi děkuji. Klára Pleskačová, studentka České zemědělské univerzity v Praze.

Vámi vybranou odpověď/odpovědi zakroužkujte.

Otázka č. 1

Jaké je Vaše pohlaví?

a/ žena

b/ muž

Otázka č. 2

V jakém ročníku studujete?

a/ 1. ročník

b/ 2. ročník

c/ 3. ročník

d/ 4. ročník

Otázka č. 3

Napište své dva nejoblíbenější předměty vyučované ve škole.

..... Praxe, tatáž .....

Otázka č. 4

Co nejvíce ovlivnilo Váš výběr střední školy?

a/ vlastní zájem

b/ šel tam kamarád

c/ vliv rodičů

d/ doporučení výchovného poradce

e/ rodinná tradice

f/ dobrá dopravní dostupnost

g/ jiný důvod (doplňte, jaký):

Otázka č. 5

Jak si představujete svoji profesní / studijní dráhu po ukončení studia na SŠ?

a/ chci být zaměstnán/a ve vystudovaném oboru

b/ chci být zaměstnán/a v jiném oboru

c/ chci studovat VŠ v podobném oboru

d/ chci studovat VŠ v jiném oboru

e/ zatím nejsem rozhodnut/a

Otázka č. 6

Vyskytuje se ve Vaší rodině dědičná profese, která se dědí z generace na generaci?

a/ ano

b/ částečně

c/ ne

Otázka č. 7

Vyskytují se ve Vaší rodině dědičné profese v oblasti zemědělství?

a/ ano

b/ částečně

~~c/ ne~~

Otázka č. 8

Pracuje či pracoval Váš otec v oblasti zemědělství?

~~a/ ano, jako zaměstnanec~~

b/ ano, jako podnikatel (OSVČ)

c/ ne

Otázka č. 9

Pracuje či pracovala Vaše matka v oblasti zemědělství?

a/ ano, jako zaměstnankyně

b/ ano, jako podnikatel (OSVČ)

c/ ne

Otázka č. 10

Má někdo z rodičů vystudovanou školu spojenou se zemědělstvím?

a/ ano, matka i otec

b/ ano, pouze matka

c/ ano, pouze otec

~~d/ ne~~

Otázka č. 11

Podnikají/li Vaší prarodiče či dřívější předkové v oblasti zemědělství?

~~a/ ano, všichni~~

b/ ano, někteří

c/ ne

d/ nevím

Otázka č. 12

Je ve Vaší rodině někdo (rodiče, prarodiče, strýc, ...), kdo podniká v oblasti zemědělství?

a/ ano

~~b/ ne~~

Otázka č. 13

Uvažujete Vy sám/sama o založení podniku v oblasti zemědělství?

a/ určitě ano

b/ spíše ano

c/ spíše ne

~~d/ určitě ne~~

e/ nepřemýšlel/a jsem o tom

Příloha č. 3 – Pastvina pro skot rodiny Brabcovy

Zdroj: vlastní foto

Příloha č. 4 – Julie Karlíková s otcem a zapřaženými koňmi

Zdroj: Julie Karlíková, st.

Příloha č. 5 – Julie Karlíková v dámském sedle

Zdroj: Julie Karlíková, st.